

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії і практики перекладу з англійської мови

**ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ МЕТАФОРИЧНИХ
СЛОВСПОЛУЧЕНЬ В ЕКОНОМІЧНОМУ ДИСКУРСІ В АНГЛО-
УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ОС «магістр»
студентки II року навчання
галузь знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.041 «Германські
мови та літератури (переклад
включно), перша – англійська»,
ОПП «Художній переклад з
англійської мови, літературне
редагування та менеджмент
перекладацьких проектів»
Дар'ї МАЛЮГИ

Науковий керівник:
к.філол.н., доцент кафедри
теорії і практики перекладу з
англійської мови
Олеся БОРИСОВА

«Допущено до захисту»
Протокол № 8 кафедри
теорії і практики перекладу з англійської мови
ННІФ від 07.04.2023

Завідувач кафедри _____ **Людмила СЛАВОВА**

КИЇВ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ МЕТАФОРИ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ	7
1.1. Проблеми визначення метафори у вітчизняному та зарубіжному мовознавстві і перекладознавстві	7
1.2. Прийоми метафоризації та функції метафори у перекладознавчому аспекті	13
Висновки до розділу 1	17
Розділ 2	19
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ МЕТАФОРИ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕКСТІВ	19
2.1. Структурно-семантичні особливості метафор та їх вплив на методи та прийоми перекладу	19
2.2. Способи передачі метафоричних одиниць на матеріалі текстів із галузі економіки	32
Висновки до розділу 2	44
РОЗДІЛ 3. СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕКСТІВ	45
3.1. Особливості перекладу економічного дискурсу та публіцистичних економічних текстів	45
3.2. Специфіка адекватного перекладу метафор українською мовою	53
Висновки до розділу 3	65
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	75
СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	77
ДОДАТКИ	78
SUMMARY	80

ВСТУП

Гостру зацікавленість щодо розгляду метафоричних словосполучень наразі пов'язують зі змінами, які сталися у будові та динамічному розвитку знання про світ. Разом з тим, інтерес до вивчення метафори виникає з новим поглядом на питання вербального (словесного) опису когнітивних результатів, намаганням обґрунтувати з точки зору лінгвістики різноманітні стилістичні чи виражально-зображальні засоби, що беруть участь у створенні експресивності тексту. Як наслідок, виникають нові підходи до вивчення метафоричних одиниць. Це, у свою чергу, підтверджується великою кількістю наукових робіт [2, с. 273].

Загальновідомо, що метафора є одним із тропів, що широко вживається і полягає у використанні слова на позначення певного класу предметів, для характеристики об'єкта іншого класу [12, с. 112]. Відтак, у широкому значенні поняття «метафора» застосовується до використання слів у непрямому значенні.

Вище вже йшлося про те, що про метафору написано багато наукових робіт. Вітчизняними та зарубіжними мовознавцями робилися спроби створення різних теорій метафоричних одиниць (Х. Ортега-і-Гассет, М. Блек, Дж. Серль, Дж. Лакофф, М. Джонсон, В.Н. Телія, та інші) [13, с. 86]. У перекладознавстві відповідним питанням займалися такі науковці, як С.В. Ігнат'єва [17], О.В. Ємець [16], О.Ю. Дубенко [12] та ін. Проте окремі аспекти поки що залишаються поза увагою вчених.

Через те, що метафоричність пов'язана із семантичними змінами, які впливають на підвищення експресивності тексту, вона сприяє створенню експресії. По суті, метафорична одиниця становить спосіб ототожнення двох понять. Його ступінь залежить від тієї синтаксичної функції, яку метафора виконує у реченні.

Характерно, що глобалізаційні процеси у світовій економіці є беззаперечним фактом. У зв'язку з цим, більшість країн об'єднані зі світовою економікою. Відповідно, події на ринках в одних країнах стрімко позначаються на

економічному стані інших країн. Одним із наслідків такого характеру міжнародної економіки стає потреба у взаєморозумінні між бізнесменами та експертами різних держав. Незважаючи на те, що англійська є мовою міжнародної комунікації та глобальної економіки, насправді у більшості країн англомовний переклад залишається доволі затребуваним.

Відтак, цінність адекватного перекладу метафоричних словосполучень в економічних текстах полягає у розвитку професійних здібностей особистості, у формуванні її потреб у поглибленні знань та розширенні кругозору.

Актуальність роботи полягає у зростанні інтересу багатьох мовознавців і теоретиків та практиків перекладу до особливостей відтворення метафоричних словосполучень в економічному дискурсі в англо-українському перекладі. Маємо підкреслити, що дослідження метафоричних словосполучень пов'язано фундаментально з процесами засвоєння та перетворення знань, що визначають призначення людського розуму.

Мета дослідження – охарактеризувати розмаїття метафоричних словосполучень в англомовних економічних текстах та виявити найуживашийні способи їх відтворення в українських перекладах.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішуються такі **завдання**:

- дослідити проблеми визначення метафори у вітчизняному та зарубіжному мовознавстві і перекладознавстві;
- проаналізувати прийоми метафоризації та функції метафори у перекладознавчому аспекті;
- розглянути структурно-семантичні особливості метафор та їх вплив на методи та прийоми перекладу;
- проаналізувати особливості перекладу економічного дискурсу в цілому та публіцистичних текстів зокрема;
- дослідити специфіку адекватного перекладу метафор українською мовою при перекладі економічних текстів.

Об'єктом дослідження є англомовні метафоричні словосполучення.

Предметом дослідження є деякі способи відтворення метафоричних словосполучень в економічному дискурсі в англо-українському перекладі.

Матеріалом дослідження є англомовні економічні публіцистичні тексти різних періодичних друкованих та Інтернет видань, зокрема з The Daily Texan, Houston Chronicle, The Christian Science Monitor, USA Today, а також сайтів www.ukrinform.net, www.wsj.com, <https://www.bbc.com/news/business-45489065>, <https://www.bbc.com/news/business/economy>, <https://www.bbc.com/ukrainian>.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що вперше була зроблена спроба дослідити розмаїття метафор в англійських економічних текстах та способи їх відтворення в українських перекладах, було визначено частотність використання певних перекладацьких підходів до перекладу окремих видів метафор.

Мета і завдання дослідження зумовили використання таких **методів дослідження**: порівняльний, описовий, зіставний, частотний, перекладацький аналіз.

Теоретичне значення дослідження визначається тим, що його результати уточнюють поняття метафори та визначають основні її види та найчастотніші способи відтворення в українських перекладах англійських текстів галузі економіки.

Практичне значення роботи полягає у використанні результатів дослідження у теоретичних і практичних курсах зі стилістики, теорії та практики перекладу, а також при написанні дипломних робіт та розробці проблем порівняльного аналізу різних видів метафор.

Обсяг і структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (71 позиція), списку джерел ілюстративного матеріалу, додатків.

РОЗДІЛ 1

ПОНЯТТЯ МЕТАФОРИ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

1.1. Проблеми визначення метафори у вітчизняному та зарубіжному мовознавстві і перекладознавстві

Відомо, що метафора поширює межі перцепції особистості. Метафоричне словосполучення надає об'єктам нового значення, яке допомагає з'ясувати суть сприйняття. За допомогою метафоричної одиниці індивід трансформує знання про світ, що інтуїтивно виникає в його свідомості. Відтак, метафоричне сполучення набуває форми, в якій утілюється наступність між поняттями і між засобом формування реальності загалом. Проте наразі філософське осмислення цих процесів залишається поки що недостатньо дослідженим [7, с. 40-41]. Відповідно, метафора є тропом, що перебуває у використанні слова чи словосполучення, яке позначає певний клас предметів, явищ тощо. Разом з тим, воно надає ознаки назви об'єкта, що входить до іншого класу, чи для називання іншого класу об'єктів, аналогічного попередньому класу [4].

Цікаво, що у лінгвістичній науці, а також у філософії, психології та літературознавстві метафору розглядають у широкому чи культурному значенні. Сьогодні підходи до метафори поділяють на теорії заміщення і теорії предикації, що взаємодоповнюють одна одну.

З одного боку, **перша група** теорій метафори досліджує її як формулу заміни слова, лексеми, концепту, імені чи номінативної конструкції іншим словом, лексемою, поняттям або контекстуальною конструкцією (напр., *the eyes are the mirror of the soul*).

З іншого боку, **друга група** теорій розглядає так звану методичну ідею «семантичної аномалії» або «парадоксальної предикації». Відповідне тлумачення

метафоричної одиниці фокусує увагу на прагматиці метафоричного конструкту, вербальної або розумової дії. До того ж, воно підкреслює функціональну роль семантичного зближення двох значень (a mirror dreams of a mirror, troubles are sad without us) [33, с. 1]

Прийнято вважати, що проблема вивчення метафоричних одиниць здавна привертає увагу дослідників. У сучасному мовознавстві питання метафоричних сполучень розглядається в декількох аспектах. По-перше, їх досліджують як стилістичний засіб або художній виражально-зображальний прийом, по-друге, як засіб номінації, а по-третє, як інструмент формування чи будови мовної картини світу. Отже, нині зацікавленість вивченням метафоричних одиниць значно зросла. За словами Г. М. Шиманович, це пов'язано зі «зміною наукової парадигми гуманітарного знання, у центрі якого опинилася діяльність людини, що забезпечує їй орієнтацію у світі, його практичне засвоєння, пізнання і розуміння процесів, що відбуваються у зовнішньому та внутрішньому для неї світі» [цит. за 42, с. 35].

З огляду на все вищезазначене, метафору трактують як невід'ємну складову частину системи мислення людської особистості. Сутність метафоричного висловлювання полягає в осмисленні явищ одного роду в термінах іншого роду [43, с. 268]. Саме вона є головною при відтворенні метафори у перекладі, адже система мислення носіїв мови перекладу також відрізняється від носіїв мови оригіналу.

Ми вже згадували раніше, що метафоричним сполученням значну увагу приділяють саме вчені-мовознавці, філософи та психологи. Розглянемо окремо розуміння метафори у кожній із цих галузей. Так, у **філософському** аспекті метафора асоціюється з грою, міфом, самобутнім пізнанням світу. Відповідно, вона визначається як важлива форма проникнення у внутрішню природу речей. Метафора відтворює структуру осмислення, досвід людини, що втілений в метафоричній одиниці у формі символу. На думку М.Хайдеггера, «мова – це дім буття людини». Відтак, оскільки метафору можна віднести до так би мовити

символічної мови (за Рікером), вона є складовою частиною символічного світу людини. Крім того, пізнавальні чи когнітивні можливості метафоричного словосполучення репрезентуються так званою оптичною метафорою (чи метафорою дзеркала) та метафорою сновидіння [33, с. 1]. Отже, у філософському розумінні метафору сприймають як своєрідну властивість мисленнєвого процесу, що реалізується через концепти-символи як у вихідній мові, так і у мові перекладу (цільовій). Разом з тим, останні зазвичай існують на рівні архетипних (чи ядерних) метафоричних одиниць.

Загальновідомо, що у **мовознавстві** також проявляється тенденція до використання метафоричних одиниць у різних напрямках дослідження. До них слід віднести семіотику, психолінгвістику, соціолінгвістику, когнітивне мовознавство, структурну лінгвістику і стилістику. Разом з тим, вивчення мовної чи лінгвістичної метафори присутнє у наукових працях Ю. Левіна, Н. Арутюнової, В. Гака, І. Арнольда, Г. Склярєвської, Р. Якобсона, Дж. Лакофа, М. Джонсона та ін. Характерно, що мовознавці розробили цілу низку теоретичних підходів до розуміння метафори. Серед них слід відмітити:

- інтерпретаційну модель (Г.Гадамер та ін.),
- герменевтичну модель (П.Рікер),
- лінгвоаксіологічну інтерпретацію метафори (Л.Альберті, Д.Девідсон),
- інтерпретацію метафор в лінгводидактиці і теорії перекладу (Ж.Ладміраль),
- лексикографічний підхід (У.Вейнрех, Ф.Растьє),
- когнітивний підхід розуміє метафору як лінгвістичний і ментальний факт.

Саме це концептуалізує картину світу людської особистості.

З огляду на предмет та об'єкт нашого дослідження, найбільш застосовуваними у цій роботі є перша чи інтерпретаційна та четверта модель, що передбачає застосування метафор в теорії перекладу.

Щодо **літературознавства** і теоретичної поетики, то, з одного боку, вони збагатилися дослідженнями про метафору з огляду на її глибше теоретичне

осягнення. З іншого боку, виникли наукові праці, які вивчають метафоричні одиниці в художніх творах англomовних письменників. Свого часу ще такі вчені, як В. Жирмунський, Б. Мейлах, М. Поляков, Е. Соловей, М. Епштейн та ін. висловлювались про необхідність вивчення тропів у тісній взаємодії зі словесно-образним мисленням індивіда. У них визначення метафори інше, ніж у працях вище перерахованих мовознавців. Адже під метафорою вони розуміють як незначний порівняльний образ, так і цілий текст. У той же час, літературознавця цікавить феноменальність і винятковість метафоричних одиниць в їх зв'язках з образною системою усього художнього твору [33, с. 3]. Потрібно зазначити, що художні та публіцистичні твори мають багато спільного щодо наявності в них зображально-виражальних засобів образності, до яких належить, зокрема і метафора. Тому ми згадали про них коротко саме у цьому контексті.

Вимоги семасіології як розділу мовознавчої науки про значення слів не задовольняє класичне тлумачення метафори через зміну семи (від диференційної до потенційної). Є підстави вважати, що у лінгвістиці метафору розуміють, головним чином, як когнітивне явище, мисленнєвий інструмент, фундаментальний прийом пізнання та концептуалізації реальності. Відтак, не випадково у метафоричній одиниці знаходимо відповідь до сприймання мисленнєвих засад та процесів створення національно-мовного бачення світу і його узагальненого образу [там само].

У цьому аспекті варто взяти до уваги, що поняття метафори викликало запеклі дискусії протягом усієї історії літературознавчих, філософських та лінгвістичних досліджень. З часів Аристотеля, Руссо, Гегеля цей феномен привертав увагу багатьох відомих вчених і науковців. Ще Аристотель говорив про те, що для того, щоб створити гарну метафору, треба побачити у ній схожість, аналогію [11, с. 71]. Його трактування метафоричного виразу як перенесення іменника з однієї речі на іншу (всередині однієї категорії, тобто «рід – вид», «вид – рід» і «вид – вид», а також за аналогією категорій) лягло в основу класичного

визначення метафори як перенесення імені одного предмета або явища на інший предмет чи явище на основі подібності між ними.

Незважаючи на безліч теорій метафори як явища, існують незначні розбіжності щодо її складових частин. Так, трикомпонентна структура порівняння почала використовуватися і для метафори (метафора визначалася як приховане порівняння). У 30-і рр. ХХ ст. А. Річардсом було запропоноване впровадження інших позначень для компонентів метафори (“vehicle”, “tenor”, “ground”). Далі вони закріпилися для використання в так званому традиційному підході (трактування метаформ як трикомпонентної структури) (див. Додаток А, табл.1.1.1)

Між іншим, проблема вивчення метафоричних словосполучень виникла ще з риторики, вийшовши за межі літературознавства і лінгвостилістики. В контексті філології та лінгвістики (включаючи прагмалінгвістику, психолінгвістику і когнітивну лінгвістику) теорію метафори розвивали такі вчені ХХ ст., як К. Бурк, Л. Дж. Коен, С. Левін, Дж. Лакофф, Р. Гіббс, У. Еко та ін. Крім того, цим питанням займалися О.О. Потебня, Н.Д. Арутюнова, В.Н. Телія і багато інших науковців [11, с. 72].

Далі еволюцію теорії метафори спостерігаємо у зв'язку з розвитком когнітивної лінгвістики (1980–1990-і рр). У цей час остання посідає ключове місце серед напрямків дослідження системи мови, зокрема перекладознавчо-інтерпретаційного. Ця галузь мовознавства розглядає мову як когнітивну здібність людини. Іншими словами, вона сприймає мову як систему знаків, що є засобом вираження думки, організації знання в свідомості людини та обміну інформацією. У зв'язку з цим важливе значення має проблема метафори в когнітивній лінгвістиці. Саме там простежується її зв'язок зі свідомістю і процесом мислення [52, с. 123]. Разом з тим, висловлюється думка, що саме метафора допомагає осягнути основи мислення і процеси формування як етнічної специфічної картини світу, так і універсального образу.

Слід відмітити, що саме логічні граматики досягли позитивних результатів в описі процесу метафоризації, розглядаючи метафору як модель похідного чи вивідного знання. Дж. Лакофф, теорію концептуальної метафори якого вважають стрижневою в англomовному мовознавстві, розглядає метафору як проєкцію знання про сферу-джерело на освоювану галузь, результатом якої є так звані суб-проєкції, тобто конкретні прояви зазначеної концептуальної проєкції [54, с. 219]. Тоді як у В.Н. Телія з опорою на досягнення суміжних наук знаходимо лінгвістичне пояснення, у першу чергу, концепції М. Блека [11, с. 73].

Цікаво, що метафоричні словосполучення існують практично в усіх сферах діяльності людини. Вони дозволяють висловити невідоме через відоме, абстрактне звести до наочного. Так, Г. Бейтсон як один з найбільш відомих вчених ХХ ст. досліджував метафоричність мислення. На його думку, в основі метафори є порівняння, аналогія, про що свідчить походження цього терміна. Адже у перекладі з грецької «метафора» означає «перенесення» [20, с. 69].

Відомий італійський вчений, філософ У. Еко зацікавився теорією метафори Аристотеля. Як вважає автор, на сьогодні вона є ключовою теоретичною роботою на тему метафори, котра надає їй когнітивної функції [31, с. 61]. Отже, метафора помічає схожість, захоплює, тобто викликає емоції широкого спектру. Тим не менш, вона також ґрунтується на категоріях логіки і виникає за умови використання аналогії.

Існує загальновідомий факт, що метафоричні одиниці можуть викликати загадки. Згадуючи Аристотеля, У. Еко зосереджує увагу на несподіваній наочності метафори, де річ відтворюється у дії. Як результат, метафора бере участь у реорганізації знання людини. Творче використання мови, за словами У. Еко, спричинює винахід нової онтології (вчення про суще), а згодом призводить до розширення людської енциклопедії [31, с. 62].

Щодо середньовічного трактування теорії метафори Аристотеля, У. Еко наголошує на тому, що у адресата складалося лише загальне уявлення про текст

грецького філософа. Додамо, що питання тлумачення метафор виникає у різних історичних періодах, як і зміни стилю у мові. Наприклад, воно може виражатися у порядку слів (наприклад, іменник + прикметник). Інша проблема виникає при перекладі метафори з однієї мови на іншу. Так, італійський вчений вважає, що на вивчення метафоричних одиниць мав вплив поділ наук до XII ст. Інакше кажучи, поетика та риторика стали підрозділами логіки. При цьому поетика набула положення мистецтва красномовства [31, с. 63].

Можемо зробити висновок, що метафора виконує різні функції: від формування мовленнєвих одиниць до створення наукових термінів. Стосовно особливостей даних періодів, зазначимо, що у Середньовіччі зверталась увага не на семіотику, тобто не на технічне вивчення метафор, а на способи аргументації. Такі функції метафори як номінативна, оцінна, декоративна чи маніпулятивна часто передаються в перекладі. Однак не завжди вдається їх зберегти (спробуємо надалі це довести).

1.2. Прийоми метафоризації та функції метафори у перекладознавчому аспекті

Метафоризація – це семантичний процес (від «семантика» – значення), в якому форма мовної одиниці переноситься з одного об'єкта позначення на інший, ґрунтуючись на схожості між ними при відтворенні у свідомості того, хто говорить [32, с. 44]. У сучасній лінгвістиці однією з ключових проблем є проблема функціонування метафори. Відтак, метафоричні одиниці є одними з найпродуктивніших інструментів мовного збагачення. У той же час, метафора стає засобом концептуалізації дійсності і формування поглядів суспільства [там само].

Образно кажучи, мозок людини вдається до утворення одного концепту на основі схожості чи розбіжності з іншим поняттям. По суті, метафоризація відбувається на основі порівняння. Цей процес більш детально визначається

О.М. Тищенко. На думку дослідника, людина відчуває предмет чи явище дійсності, що вже вербалізований словом чи словосполученням. Індивід аналізує його, порівнює з іншим, при цьому даючи йому нове позначення. До того ж, людина не бачить безпосередньо предмет. Однак, в свідомості особистості виникає образ цього предмета, позначеного словом, і вона дає йому нове значення [36].

Ключова проблема теорії метафори полягає у визначенні механізму її утворення. Серед численних концепцій можна виділити такі (табл.1.2.1).

Таблиця 1.2.1

Концепції метафори

Вид	Визначення
інтераціоналістська у двох різновидах: психолінгвістичний тип (І. Річардс) і логічний тип (М. Блек, Т. Віану)	Перший представляє поєднання при метафоризації двох думок про різні речі. На основі цього формується референція та окреслюється новий зміст про новий об'єкт чи явище. За допомогою другого різновиду відбувається пояснення метафори як форми взаємодії двох різних референтів, тобто «гетерогенність цих референтів і супутні асоціативні комплекси дають змогу виходити за їхні межі і створювати принципово нову інформацію»
асоціативна як відсутність алгоритму переносу	метафора виникає через формування дифузного асоціативного поєднання двох понять, предметів та явищ (Дж. Серл)
концептуально-антропоцентрична (Ф. Мур, Р. Туранго)	метафора лежить в основі явищ інтенції, формуванні мети та мотивів суб'єкта
тричленна механістична (Х. Деламар)	метафора здійснює перенесення значення від вихідного слова на результуюче через суміжне поняття
можливих світів (К.К. Жоль)	при перенесенні відбувається зіткнення смислів як можливих фіктивних понять
антропометрична концепція (В.М. Телія)	від задуму, мети, наміру людини, що створюють допоміжне поняття на основі асоціативних комплексів, тобто енциклопедичного, раціонально-культурного, особистісного знання; виникає припущення щодо подібності; контекст здійснює фокусування, результатом чого стає фільтрація, тобто поєднання нових ознак із старим значенням і формування нового концепту

Потрібно додати, що під час вивчення метафори увагу постійно звертають на її функції. Вищенаведені концепції метафори використовуються у нашому

дослідженні таким чином, що механізм утворення метафори зберігається в перекладі.

У сучасному мовознавстві дослідники вирізняють низку інших метафоричних функцій. Так, А.П. Чудінов виокремлює наступні функції:

- когнітивну,
- комунікативну,
- прагматичну,
- естетичну [32, с. 45].

У той же час, В.К. Харченко розрізняє номінативну, інформативну, мнемонічну, евристичну, пояснювальну, стилетвірну, текстотвірну, жанроутворювальну, кодувальну, конспірувальну, емоційно-оцінну, етичну, аутосугестивну, ігрову та ритуальну функції.

Як вважають, метафора є не лише інструментом мислення, але й способом передачі інформації. Більше того, реалізація **комунікативної** функції дозволяє передати складну ідею у простій формі за допомогою метафори. Разом з тим, вона робить можливим пояснення складних ситуацій простими словами.

Нарешті, метафоричні словосполучення виконують **прагматичну** функцію. Інакше кажучи, вони стають відчутним способом трансформації картини світу, що існує у свідомості адресата, стимулювання його до необхідних дій та формування певного емоційного стану. У межах прагматичної функції метафора сприяє збільшенню активності заохочення громадян до певної діяльності, зокрема політичної [19, с. 20].

До речі, П. Ньюмарк виділяє дві ключові функції метафори: конотативну й естетичну. Під **конотативною** розуміють здатність метафоричних сполучень окреслювати певні предмети, поняття, давати характеристику об'єкту. Тоді як **естетичну** функцію визначають як можливість метафори естетично впливати на реципієнта, викликаючи зацікавленість і залучаючи до подальшого сприйняття інформації [16, с. 31]. Характерно, що при перекладі метафоричних одиниць

спостерігається як безпосередня зміна функцій метафори, так і збереження образу, який вона зображає. Зазвичай має місце явище нейтралізації або стилістичної гіперболізації.

Як правило, у процесі **метафоризації** слова отримують значення не випадково. Цей вибір має певні когнітивні мотиви, оскільки у процесі метафоризації маємо справу з категоризацією (систематизацією) на когнітивному рівні. Під час цього процесу має місце трансформація концептів шляхом взаємодії мотивуючо-мотивованої категорій [42, с. 37]. Отже, категоризація об'єкта екстралінгвістичної дійсності завжди пов'язана як з раціональними, так і з емоційно-оцінними асоціаціями. У свою чергу, останні формують концептуальну модель, що відповідає уявленням про об'єкт у певному мовному колективі. Головне при цьому, що раціональні та емоційно-оцінні асоціації на семантичному рівні значення співвідносять одиниці мовлення з денотативним і конотативним компонентами, які складають основний складник концепту.

Через те, що метафора становить стандартизовану (уодноманітнену) когнітивну будову, яка поєднує ментальні представлення з чуттєво-емпіричними, концептуальні проєкції (відображення, плани) спрямовуються з абстрактної у чуттєво-конкретну сферу сприйняття. Відтак, роль метафори є найбільш значущою у відтворенні саме тих фрагментів дійсності, які не подані у відчуттях, у формуванні абстрактних понять і в позначенні нових реалій. Як бачимо, процес формування метафоричних одиниць відображає зміни у відношенні людей до своїх думок і слів, що уможлиблює спостерігання відповідного феномену з іншого боку. Скажімо, картина світу не є прозорим відображенням життя. Вона є лише тлумаченням, що залежить від *призми* сприйняття світу. По суті, цією призмою може бути *процес метафоризації* [там само].

Таким чином, за найбільш загального підходу когнітивну метафору визначаємо як одну з форм концептуалізації, що полягає в баченні однієї сутності через іншу. Відтак, за своєю природою метафора є не мовним, а концептуальним

явищем [42, с. 36]. Вона становить один із основних засобів пізнання об'єктів дійсності, їх позначення, створення художніх образів та нових значень, що виконує номінативну, когнітивну, художню та смислоутворюючі функції [37, с. 142]. Метафоричні одиниці ґрунтуються на семантично-концептуальних, категоріально-соціальних знаннях особистості, а також на її знаннях про оточуючий світ.

Висновки до розділу 1

Отже, метафора є об'єктом вивчення філософії, логіки, психології, психоаналізу, герменевтики, літературознавства, літературної критики, теорії мистецтва, семіотики, риторики, лінгвістичної філософії, лінгвістики. Сьогодні проблема визначення та класифікацій метафоричних сполучень є досить дискусійною. Розглянута проблематика функціонування метафори в публіцистичному стилі на матеріалі текстів на економічну тематику.

Метафоризація є способом семантичної модифікації, засобом утворення нових абстрактних назв за допомогою переносу слова. Завдяки процесу метафоризації людина, пізнаючи реальність, пристосовує мову до адекватного способу відтворення цієї дійсності. Метафоричне вираження англійської мови не лише відображає метафоричне сприйняття життя, але й формує його. Відтак, вивчення метафоричних словосполучень дозволяє проникнути в структури мислення і зрозуміти, як особистість сприймає оточуючий її світ. Метафору можна розглядати також як інструмент вивчення картини світу. До найбільш поширених **функцій метафори** належать: конотативна, когнітивна, комунікативна, прагматична та естетична.

На фоні класифікацій англомовних та україномовних метафоричних одиниць, виразність обумовлюють розподіл образних висловлювань на усталені і нові концептуальні визначення. Натомість атрибутивні й аналогічні асоціації становлять семантичну та прагматичну сфери метафоричної концептуалізації.

Відтак, концептуальні репрезентації є структурами, що сформовані на основі стратегій впливу та існують у мовному і у позамовному контексті.

Певні узгодження семантики виникають у своєрідній взаємодії автора та реципієнта, і тому метафора повинна стати зрозумілою для нього. Оскільки творення метафори спричиняють оцінку реальності, засновану на досвіді то образні поняття потребують семантично влучних тлумачень.

Під поняттям «публіцистичний економічний дискурс» розуміють тип дискурсу, під час розгортання якого здійснюється мовленнєвий процес на основі певних економічних ідей. Публіцистичні економічні тексти можуть бути поділені на види за певною ознакою: тексти у сфері страхування, податків, банківська сфера; публіцистичні тексти пересічного громадянина у розмові на економічну тему; газетно-публіцистичні статті на економічну тему тощо. Аналіз сьогоденного розуміння публіцистичних економічних текстів дозволив виділити такі особливості: складність структури; різноманітність учасників спілкування та ситуацій професійної комунікації. Основне завдання перекладача у виборі стратегії під час перекладу публіцистичного тексту економічної галузі полягає у найбільш повній передачі інформації та досягненні еквівалентності.

Розділ 2

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ МЕТАФОРИ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕКСТІВ

2.1. Структурно-семантичні особливості метафор та їх вплив на методи та прийоми перекладу

У попередньому підрозділі йшлося про те, що сьогодні серед напрямків дослідження метафори виокремлюють, головним чином, когнітивну лінгвістику, дискурсивний аналіз та риторичну концепцію. З огляду на це, переклад метафоричних словосполучень пов'язаний також із розв'язанням низки лінгвістичних, культурологічних, філософських та інших питань. Важливість вірного підходу до вивчення способів перекладу метафоричних сполучень обумовлена необхідністю адекватної передачі образності та відтворення стилістичного впливу оригіналу в перекладі [35, с. 95].

Можна стверджувати, що мова, у тому числі англійська, слугує інструментом осмислення, обробки, передачі інформації, а також здатності індивіда до пізнання світу. Через досвід особистість висловлює свою власну точку зору. Вона використовує слова певної семантики, значення яких змінюється залежно від контексту. Спираючись на думку про зв'язок семантики з дійсністю, розглянемо мовне явище метафоричних словосполучень у структурно-семантичному аспекті.

За **структурою** метафори поділяють на одночленні та двочленні. Однак, переважна більшість метафоричних сполучень представлена двочленими моделями. Метафора називається двочленною, якщо вона містить вихідний і цільовий компоненти. Тоді як одночленною називають метафору, яка містить тільки вихідний компонент. У такій метафорі смисловий складник є не

вербалізованим (не словесним) і читач повинен його сам зрозуміти (у перекладі таку метафору зазвичай передають калькуванням або).

Слід зазначити, що одночленна метафора можлива лише у свідомості читача з огляду на те, що відсутність цільового компоненту вилучає метафору з речення [38]. У той же час, семантика метафори містить кілька взаємопов'язаних елементів. По-перше, це вихідне значення слова, образ, що виникає в результаті зіставлення чи порівняння. По-друге, сюди належить новий понятійний зміст, що виникає як наслідок осмислення метафори. По суті, переклад метафори багато в чому залежить від того, наскільки близькі одна до одної культурно-мовні традиції вихідної та цільової мов [41, с. 171].

Отже, інформація для реципієнта стає більш зрозумілою за допомогою метафоричних одиниць, оскільки вона пояснюється простішими словосполученнями. Це є ефективним способом, оскільки лексика текстів може бути доволі складною. Крім того, виникають нові сполучення, прийоми і адресат отримує чітку картину світу. Відмітимо, що складність перекладу метафоричних словосполучень пов'язана розбіжностями між метафоричними системами відповідних мов (англійської та української).

Зазначимо, що тлумачення метафори залежить від **семантичних** особливостей концептуальних словосполучень. Так, С. Расселл звертає увагу на те, що емотивність або експресивність (на відміну від пояснювальності) та значний ступінь новизни (на противагу усталеності) здається немовби ускладнюють розуміння. У метафоричному сполученні інформація та досвід сприяють наміру мовця схилити читача до дії чи до певного відношення до образності. Відповідно, похідні значення, виявлені у метафорі, є концептами досвіду двох планів, а саме: прагматичного значення (для автора) та семантичного коду й настанови метафори (для того, хто сприймає) [44, с. 25].

В аспекті прагматичної концептуалізації М. Еманатіан висловлює думку про те, що функція метафоричних словосполучень полягає у трансформації емоцій та

почуттів у певні образні категорії. Причому, концептуальні метафори не тільки відтворюють досвід людини. Вони відображають семантико-прагматичні межі диференціації концептів та їх розуміння [там само, с. 26]. На думку Д. Гентнер та К. Клемент, прагматичні й семантичні ознаки метафоричних одиниць відзначаються в атрибутивних або у корелятивних концептуальних сполученнях [44, с. 26].

У свою чергу, класифікація **перекладу метафорики** П. Ньюмарка вирізняє: 1) зберігання образів в мові перекладу; 2) заміну образів мови джерел стандартним форматом мови перекладу, який не суперечить культурі мови перекладу; 3) відтворення метафори із використанням інструментів образного порівняння зі збереженням відповідних образів (але з можливою зміною експресії); 4) переклад метафори (або образного порівняння) за допомогою образного порівняння (часом, метафори) з тлумаченням значення (це сприяє розумінню, але може призвести до втрати експресивності висловлювання); 5) відтворення семантики метафори описово (може застосовуватися, якщо метафора нечітка, і її збереження є недоречним, хоча певні аспекти настанови висловлювання можуть втратитися); 6) пропущення метафори, якщо вона є надлишковою; 7) збереження метафор із конкретизацією та деталізацією значення з метою підсилювання образів [57, с. 89].

Досить часто мовні образи метафоричних словосполучень англійської мови вдається передати українськими метафоричними образами. Вони є рівними за номінативною функцією та мають еквівалентну семантику. Проте для подолання труднощів передачі метафоричних одиниць українською мовою перекладач може також використовувати словесну заміну елементів метафори, заміну образу, вилучення переносного значення та переклад повним еквівалентом [9, с. 56].

Інші більш складні класифікації наводить О. Е. Телія. Науковець в залежності від збереження або заміни семантичної структури метафор, виділяє наступні групи метафоричних словосполучень:

Структурно-еквівалентні метафори: метафори, у вихідних структурах яких міститься інформація, еквівалентна інформації першотвору; метафори, структура

яких містить більш розгорнуту інформацію порівняно зі структурою оригінального тексту; метафори, в структурі яких сформувався звуження інформації, якщо здійснювати порівняння інформації метафори оригінального тексту [1, с. 22]. Зазначимо, що при перекладі метафор групи структурно-еквівалентних відповідностей допускаються трансформації для збереження семантичної структури метафори, якщо це не перешкоджає еквівалентній передачі тропа, при якому зберігається його образність;

Структурно-нееквівалентні метафори: здійснення перекладу метафори із використанням методів порівняння, при цьому в структурі порівняння перекладу найчастіше явно виражаються відносини між поняттями метафори, причому об'єкт метафори входить в порівняльний зворот; переклад метафори нейтральним засобом або способом, не еквівалентним оригінальному, який призводить до втрати її структури і прагматики, і, отже, веде до втрати образу [там само].

Розглянуті вище класифікації ґрунтуються на класичній теорії метафоричних одиниць. Відповідно до неї метафора розглядається як мовне або мовленнєве явище, що сприяє прикрашанню мови і підсилює прагматику впливу. Зовсім іншу класифікацію метафоричних одиниць спостерігаємо в когнітивній лінгвістиці. Остання відносить метафору, у першу чергу, до ментальної, а вже потім до власне мовної сфери. Інакше кажучи, метафоричні одиниці виникають у процесі мислення, а не перетворення думки у висловлення [51, с. 422].

У контексті розгляд метафоричних сполучень передбачає їх класифікацію за метою, з якою вони використовуються в англійській спеціальній мові, тобто за їх **функціями**:

– номінативне метафоричне словосполучення, що використовується для «вираження таких уявлень, для яких ще не існує словесних понять» і «сприяє тому, щоб ні один предмет не залишався без позначення» [64, с. 82]:

*“According to Ukrinform, the decree to that effect, No. 18/2023, has been published on the website of the **head of state**” (IDG).*

Як повідомляє Укрінформ, відповідний указ №18/2023 оприлюднено на сайті глави держави.

У фрагменті тексту перекладу субстантивна метафора з генітивною конструкцією передається відповідно еквівалентом і є єдиним можливим варіантом перекладу.

– оцінне метафоричне сполучення:

*“His bigger worry is that this new landscape is fraught with the potential for miscalculation, in which economic friction between countries leads to **open conflict**” (GID).*

*Більше його хвилює те, що цей новий ландшафт сповнений потенціалу для прорахунків, коли економічні суперечки між країнами призводять до **відкритого конфлікту**.*

У тексті перекладу продемонстровано характерний метафоричний епітет чи атрибутивну метафору з негативним емоційним навантаженням, що відтворюється за допомогою калькування.

– декоративна функція метафоричного сполучення, що слугує засобом естетичного відображення дійсності і прикраси мови [63, с. 34]:

*“As reported, Prime Minister of Japan Fumio Kishida recently visited Washington, where he met with U.S. President Joe Biden. The leaders discussed, in particular, strengthening bilateral cooperation, **countering Russian aggression**, and **containing China**” (AJM).*

*Як повідомлялося, нещодавно прем'єр-міністр Японії Фуміо Кісіда відвідав Вашингтон, де зустрівся з президентом США Джо Байденом. Лідери обговорили, зокрема, посилення двосторонньої співпраці, **протидію російській агресії та стримування Китаю**.*

У фрагменті ключові слова маркованих метафоричних словосполучень представлені міжмовними синонімами, що фонетично підсилені алітерацією та

асонансом, що у перекладі відтворені відповідно функціональними відповідниками чи аналогами.

Нарешті, в образотворчій функції з метою професійної стилізації, використовуються метафори, створені на основі термінів і професіоналізмів:

*“The Republic of Ghana is the third country visited by the delegation of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine **as part of the official tour** of African countries”* (UGP).

*Республіка Гана – третя країна, яку відвідала делегація Міністерства аграрної політики та продовольства України **в рамках офіційного туру** країнами Африки.*

Двочленне субстантивне метафоричне сполучення з генітивною конструкцією *“as part of the official tour”* має значення «в рамках офіційного туру», що і є відповідним україномовним еквівалентом даної англійської метафори, до складу якої входить бізнес-термін *“official tour”*.

У перекладознавстві виокремлюють такі **лексичні** труднощі перекладу метафоричних словосполучень: багатозначність слів та вибір адекватного словникового відповідника, правильне застосування способу перекладу лексики (калькування, тобто дослівний переклад, транскодування, описовий переклад, пошук відповідників), визначення межі допустимості перекладацьких лексико-семантичних трансформацій тощо [61, с. 122].

Ми вважаємо, що безпосередніми причинами лексичних проблем передачі англійських метафоричних сполучень українською мовою є, по-перше, розбіжності в картині світу англійської та української мов, по-друге, особливості багатозначності англійських і українських слів, по-третє, відсутність у мові перекладу нових термінів та ін. До того ж, перекладаючи тексти з галузі економіки, слід мати на увазі, що можуть існувати різні жанрово-стилістичні норми текстів у мові оригіналу й перекладу. За словами Г. Дядюри, способи вирішення таких проблем включають [13, с. 87]:

1) кальки, що являють собою запозичення шляхом буквального перекладу за частинами слова, або за словами метафоричного словосполучення:

*“The EESC (European Economic and Social Committee) is consulted before a great many instruments concerning **the internal market**, education...”* (НС, с. 2).

*З EESC (Європейський економічний і соціальний комітет) консультуються перед тим, як приймаються велика кількість актів, що стосуються **внутрішнього ринку**, освіти...*

Атрибутивна метафора тут передається українською мовою дослівним перекладом або калькуванням.

У наступному прикладі спостерігаємо трансформацію калькування як спосіб перекладу метафоричної одиниці вихідного тексту шляхом заміни її складових частин їх лексичними відповідниками в цільовій мові. Сутність цього прийому тут полягає у створенні нового сталого сполучення в мові перекладу, що копіює структуру вихідного метафоричного сполучення [60, с. 78]:

*“The EIB’s (European Investment Bank) shareholders are **the Member States of the European Union**”* (CSM, с. 15).

Акціонерами EIB є держави – члени Європейського Союзу.

Метафоричне субстантивне словосполучення з генітивною конструкцією у мові перекладу, певним чином, можна віднести до напівкальки, адже у перекладі українською воно становить еквівалентний відповідник.

2) напівкальки, де одна частина перекладена буквально, інша частина – відтворення вихідного слова:

*“Another vessel is moving through the **Grain Corridor** toward one of the Ukrainian ports”* (SSC).

*Ще одне судно рухається **Зерновим коридором** в напрямку одного з українських портів.*

Двочленна субстантивна метафора частково представлена аналогом “Corridor”, а частково – “Grain”, що становлять зміст напівкальки (можливість вивезення зерна з України).

3) приблизний переклад або родо-видова заміна:

*“What we are witnessing is not a collapse of globalization. It is more a reshaping of it,” says Dani Rodrik, a Harvard University professor, whose 1997 book, “**Has Globalization Gone Too Far?**”, was among the first to warn of the risk of popular backlash against globalization” (GID).*

*«Те, що ми спостерігаємо, це не крах глобалізації. Швидше, це її зміна», — каже Дені Родрік, професор Гарвардського університету, чия книга 1997 року «**Чи зайшла** глобалізація **надто далеко?**» була однією з перших, у якій попереджалося про ризик негативної реакції населення на глобалізацію.*

У фрагменті дієслівна метафора відтворюється конкретизацією, що звужує значення ключового слова «to go» у складі метафоричного виразу за допомогою префікса *за-* в українському варіанті перекладу.

4) функціональний аналог має на меті використання метафоричного словосполучення, що означає поняття дещо близьке за функцією:

*“So far, only **two vessels** out of 81, which declared their participation in the Grain Initiative, **have been cleared**” (SSC).*

*Наразі **розмитнено** лише **два судна** з 81, які заявили про участь у **Зерновій ініціативі**.*

Дієслівна метафора репрезентована у перекладі одним із значень ключового слова «to clear», і передається відповідно аналогом.

5) описовий переклад або тлумачення слова:

*“Urso informed his interlocutors that, in agreement with Minister of Foreign Affairs Antonio Tajani, preparations are underway for a large restoration conference which **will bring together** Ukrainian and Italian authorities and business **at the table**”, reads the statement” (IPU).*

«Урсо поінформував співрозмовників, що за погодженням з міністром закордонних справ Антоніо Таяні триває підготовка до великої реставраційної конференції, яка збере за столом переговорів українську та італійську владу та бізнес», – йдеться в повідомленні.

Дієслівна метафора описово передає загальний зміст повідомлення, дещо конкретизуючи у перекладі спосіб проведення й організації зазначеного заходу.

Цілісне перетворення як різновид прийому смислового розвитку є модифікацією окремого метафоричного звороту. При цьому воно відбувається цілісно, коли трансформується внутрішня форма певного відрізка мовлення [Robinson, с. 79] (у нашому випадку словосполучення):

*“In California, growers in the Napa valley know their region’s name is worth a huge markup on **the bottle price**”* (DT, с. 8).

У Каліфорнії садівники в долині Нара добре знають, що назва їхнього регіону варта величезної націнки.

У вищенаведеному прикладі двочленна субстантивна метафора перекладена з урахуванням прийнятих в українській мові варіантів, зокрема реального аналогу «величезна націнка».

Експлікація чи описовий переклад також належить до лексико-граматичних трансформацій, коли метафорична одиниця вихідної мови замінюється словосполученням, що експлікує її значення, тобто таким, яке дає пояснення даного значення цільовою мовою. Наприклад:

*“China’s technical capabilities are high, but **labor costs** have risen, and it has become difficult to secure workers,” a spokeswoman says”* (GID).

*«Технічні можливості Китаю високі, але **витрати на робочу силу** зросли, і стало важко забезпечити працівників», — каже прес-секретар.*

У фрагменті україномовного тексту двочленна субстантивна метафора перекладається за допомогою граматичної трансформації додавання «на робочу силу».

Проілюструємо ще особливості застосування описового перекладу у фрагменті, відібраному нами з чергового економічного тексту:

*“Google and Facebook, now called Meta Platforms Inc., were granted approval in late 2021 to land the cable in Taiwan and the Philippines. One new concern is whether Chinese tensions in Taiwan could **jeopardize access** to the cable there, too”* (GID).

*Наприкінці 2021 року Google і Facebook, які тепер називаються Meta Platforms Inc., отримали дозвіл на розміщення кабелю на Тайвані та Філіппінах. Одне нове занепокоєння полягає в тому, чи може китайська напруженість на Тайвані також **поставити під загрозу доступ** до кабелю там.*

У перекладі дієслівне метафоричне словосполучення *jeopardize access* у зв'язку з іншим сприйняттям україномовною аудиторією, потребує додаткового пояснення та зміни структури англійського метафоричного висловлювання.

Отже, в економічних текстах лексичні або граматичні перекладацькі трансформації у чистому вигляді зустрічаються рідко. Зрештою, це можна пояснити залежністю всіх процесів одне від одного, що відбуваються в економічному тексті.

На наш погляд, заміна виникає через відсутність певної конструкції у мові перекладу, невідповідність у вживанні форм, а також має лексичні причини: різне слововживання, норми сполучуваності в англійській та українській мовах, відсутність частин мови з відповідним значенням [62, с. 99]. Наприклад:

*“That’s according to NEC Ukrenergo, Ukraine’s **power grid operator**, Ukrinform reports”* (ORI).

*Про це повідомляє НЕК «Укренерго», **оператор енергомереж** України, передає Укрінформ.*

Тричленна субстантивна метафора у перекладі скорочується до двочленного словосполучення з огляду на норми української мови та її тенденцію до аббревіації.

Потрібно додати, що граматичні, як і лексичні трансформації, нерідко потребують внесення додаткових слів або, навпаки, вилучення елементів. Тому ці

два вида часто поєднуються з іншими видами перекладацьких трансформацій. Наприклад:

*“The US approves the sale of Canadian oil firm Nexen to China’s state-owned CNOOC, **clearing the way for the deal to be completed**”* (DT, с. 10).

*США схвалили продаж канадської нафтової компанії «Нексен» Китайській Національній морській нафтовій корпорації, тим самим **відкривши шлях до укладення угоди.***

Дієслівна метафора у перекладі розширюється завдяки додаванню віддієслівного іменника «укладення», що відповідає нормам української ділової мови.

У той же час, вилучення має місце тоді, коли окреме слово, словосполучення чи навіть речення може видатися зайвим із точки зору значення, наприклад:

*“Ukrainian Prime Minister Denys Shmyhal has discussed **the key war-related challenges** with a delegation of high-ranking officials from the United States”*.

*Прем’єр-міністр України Денис Шмигаль обговорив **ключові виклики війни** з делегацією високопосадовців США.*

У вищенаведеному уривку при відтворенні атрибутивної метафори перекладач вдається до такого трансформаційного прийому як вилучення, що у наведеному широкому контексті статті є доцільним, адже уникає надмірного повтору зайвої інформації.

Нарешті, еквівалент у наступному фрагменті здатен виконувати ту ж функцію, що й інша метафорична одиниця. Отже, тут спостерігаємо еквівалент словосполучення, що збігається за функцією з відповідним метафоричним сполученням, яке виконує однакову синтаксичну роль [59, с. 78]:

*“...the Commission is therefore proposing **to step up European support** for the promotion of renewable energies (ALTENER) and energy efficiency (SAVE)...”* (UT, с. 5).

Комісія пропонує посилити Європейську підтримку просуванню відновлюваної енергії (ALTNER) і енергетичної ефективності (SAVE)...

Дієслівне метафоричне словосполучення передається у тексті перекладу відповідним виразом з переносним значенням, що є еквівалентним вихідному.

Шляхом суцільної вибірки з англомовних економічних текстів нами було відібрано 100 метафоричних словосполучень, що були класифіковані нами за структурним принципом. Результати проведеного дослідження виявилися досить неоднорідними. Статистичні дані відображені у таблиці (табл. 2.1).

Таблиця 2. 1.

Розподіл метафоричних сполучень за структурою в англомовному економічному дискурсі

Вид	Кількість %
1. Дієслівна метафора	43
2. Атрибутивна метафора	19
3. Двочленна субстантивна метафора	18
4. Субстантивна метафора з генітивними конструкціями	15
5. Тричленна субстантивна метафора	3
6. Комбінована субстантивно-атрибутивна метафора	2
Усього:	100

За даними таблиці 2.1, переважна більшість англомовних метафоричних словосполучень, відібрана нами як з друкованих, так і з Інтернет видань галузі економіки представлена дієслівними метафорами (43%). Майже однакову кількість метафоричних одиниць становлять дві групи, а саме: атрибутивних метафор (19%) та двочленних субстантивних метафор (18%). Субстантивні метафори з генітивом репрезентують четверту групу загальною кількістю 15%. Нарешті, найменш представлені група тричленних субстантивних метафоричних сполучень (3%) та група комбінованих субстантивно-атрибутивних метафоричних одиниць (2%).

Шляхом суцільної вибірки з англомовних економічних текстів нами було відібрано 100 метафоричних словосполучень, що були класифіковані також за способами перекладу. Результати проведеного дослідження виявилися досить неоднорідними (причиною гетерогенності є різні класифікаційні ознаки

метафоричних одиниць, зокрема їх неоднакові структури та значення). Статистичні дані відображені у таблиці (табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Розподіл метафор за способами перекладу в економічному дискурсі

Спосіб перекладу	Кількість %
1. Калькування	32
2. Функціональний аналог	28
3. Еквівалент	15
4. Заміна	9
5. Вилучення	5
6. Додавання	4
7. Описовий переклад	4
8. Транскодування	2
9. Цілісне перетворення	1
Усього:	100

За результатами дослідження, наведеними у таблиці 2.2, найбільш поширеними способами перекладу англомовних метафоричних словосполучень економічної тематики є калькування (32%) та функціональний аналог (28%). Переклад за допомогою еквіваленту (15%) та перекладацької трансформації заміни (9%) становить наступні не менш поширені групи. Третє місце серед методів відтворення метафор належить вилученню (5%), додаванню (4%) та описовому перекладу (4%), що представлені майже однаковою кількістю метафоричних одиниць. Насамкінець, транскодування (2%) та цілісне перетворення (1%), що відносяться до лексико-формальних та лексико-семантичних трансформацій, репрезентовані найменше.

2.2. Способи передачі метафоричних одиниць на матеріалі текстів із галузі економіки

Проведений аналіз мовних зображально-виражальних засобів, а саме метафоричних сполучень у текстах англomовних публіцистичних статей з галузі економіки показав, що найчастішим засобом образності є метафори.

Маємо підкреслити, що до факторів, що впливають на використання засобів образності в тексті, відносяться комунікативна мета, автор і адресат. Комунікативна мета публіцистичної статті поряд із передачею певної інформації включає найбільший емоційний вплив на адресата. Це веде до широкого використання метафоричних словосполучень як засобів образності.

Проаналізувавши достатню кількість класифікацій метафор, ми зупинилися на структурній, або формальній та функціональній класифікаціях І. Зінкен та О. О. Жулавської. Зазначимо, що при класифікації обов'язково повинні братися до уваги особливості форми, тобто плану вираження метафори. Найбільшу складність у перекладі економічних текстів з англійської мови на українську становлять термінологічні сполучення, що складаються з двох чи більше слів і позначають єдине поняття чи явище економічної діяльності. В обох мовах багатокomпонентні терміни чисельно переважають над однокомпонентними:

*“Due to excessive consumption, **emergency shutdowns** were introduced in four regions from 9:00, and in five regions – from 10:00. It is also possible to apply emergency shutdowns in other regions”*¹(ORI).

*Через перевищення споживання **аварійні відключення** ввели в чотирьох областях з 9:00, а в п'яти областях – з 10:00. Також можливе застосування аварійних відключень в інших регіонах.*

У фрагменті спостерігаємо вживання двочленної субстантивної метафори, відтвореної еквівалентом «аварійні відключення».

Процес перекладу багатокомпонентних метафоричних сполучень, на наш погляд, передбачає, у першу чергу, переклад головного слова, що є загальним поняттям і часто виражає основне значення терміна. Тому переклад словосполучень варто починати з перекладу іменника, який є основною складовою, а потім кожна семантична група перекладається послідовно:

“Grain Initiative”: *over the weekend, six ships carrying 153,000 tonnes of agricultural products bound for Africa, Asia, and Europe left the ports of Great Odesa”, the report says”* (SSC).

«Зернова ініціатива»: *за вихідні з портів Великої Одеси вийшли шість суден із 153 тис. тонн сільськогосподарської продукції, що прямувала до Африки, Азії та Європи», – йдеться у повідомленні.*

У перекладі двочленна субстантивна метафора передається дослівно, за допомогою так званого часткового калькування.

Залежно від того, чи мова перекладу прямо відповідає одиницям мови оригіналу, ми разом з В. М. Циганюк, виділяємо три основні типи перекладу англійських термінів: переклад із використанням еквівалента, пошук аналога та описовий переклад. Продемонструємо їх вживання наступними прикладами:

“Yermak briefed American partners on the key events taking place in Ukraine and around its borders due to Russian armed aggression” (PMS).

Єрмак поінформував американських партнерів про ключові події, які відбуваються в Україні та навколо її кордонів у зв'язку з російською збройною агресією.

У фрагменті дієслівна метафора «to brief on the key events» передається за допомогою функціонального відповідника, тобто аналогово.

Важливим аспектом перекладу економічних текстів є дослідження та вивчення нових метафор, які застосовуються в економічній сфері, розуміння їх

значення, вміння знайти правильні еквіваленти в мові перекладу. Наведемо кілька типових метафор, з якими перекладач може зіткнутися під час перекладу англійських економічних текстів на українську мову:

*“In March 2000 the conclusions of the Lisbon European Council called for a **strengthening of support** for small and medium-sized enterprises (SMEs)”* (UT, с. 8).

*У висновках лісабонської Європейської Ради в березні 2000 року закликалось до **посилення підтримки** малих і середніх підприємств (SMEs).*

У фрагменті субстантивна метафора з генітивною конструкцією передається українською мовою за допомогою еквівалента.

*“A **pilot programme** (Simplification of Legislation for the Internal Market – SLIM) covering four specific areas was launched in May 1996 ...”* (UT, с. 19).

***Пілотна програма** («Спрощення законодавства для внутрішнього ринку – SLIM), що охоплює чотири специфічні сфери, була розпочата у травні 1996 року...*

Двочленна субстантивна метафора відтворюється за допомогою калькування/транскодування («пілотний» та «програма»).

До стилістичних особливостей економічної документації відноситься використання метафор, під час перекладу яких перекладач може вдатися до прийому компенсації, смислового розвитку чи узагальнення, наприклад:

*“Ukrainian analysts believe that Mr Akhmetov acquired a large number of Donbas industrial projects **for token money**”* (CSM, с. 8).

*На думку українських аналітиків, багато промислових об'єктів у Донбасі дісталися Ахметову **майже задарма**.*

У тексті перекладу продемонстровано вживання трансформації смислового розвитку чи модуляції, коли засоби (*for token money* «за символічні кошти») заміщуються способом («майже задарма»).

Таким чином, під час роботи з економічними текстами виникають складності в підборі точного відповідника, що є необхідною умовою адекватного перекладу,

оскільки помилка може призвести до спотворення сенсу вихідного перекладного сполучення.

Загальна особливість використання образних засобів в сфері економіки полягає у прагматичному характері образності, характерними рисами якої є послідовність і однозначність. Наприклад:

“A number of thermal power plants are not operating due to severe damage. It is still too early to predict the recovery period” (URT).

Низка теплових електростанцій не працює через серйозні пошкодження. Прогнозувати період відновлення ще зарано.

Дієслівна метафора «*to predict the recovery period*» передається за допомогою лексичної трансформації калькування.

В. І. Карабан виділяє три основні способи передачі метафоричних термінів: 1) метафоричним словом, яке має такий самий або подібний характер образності, 2) метафоричним словом, котре має інший характер образності, 3) неметафоричним словом, що передає тільки денотативний зміст англійського метафоричного слова, а не образність [18, с. 126]. Проілюструємо деякі з цих тверджень наступними прикладами:

“The new globalization, he says, has already been weaponized by the use of tariffs, sanctions and export controls” (GID).

Нова глобалізація, за його словами, вже стала зброєю за допомогою тарифів, санкцій і експортного контролю.

Тут дієслівна метафора відтворюється метафоричним словосполученням, яке має подібний характер образності.

“I remain determined to make the much-needed protection zone a reality as soon as possible” (IDG).

«Я, як і раніше, сповнений рішучості зробити якнайшвидше таку необхідну захисну зону реальністю».

У фрагменті дієслівна метафора відтворюється калькуванням, зберігаючи подібну образність.

Проаналізувавши способи перекладу метафор та термінів (на основі класифікацій В.І. Карабана, А.Є. Стребкової та В.М. Циганюк), можна встановити основні засоби перекладу такого утворення, як метафоричні словосполучення. Це:

а) пошук еквівалентної або варіантної відповідності:

*“The ILO said the fact that unemployment is set to rise only slightly during a significant slowdown in growth is mostly attributable to the slow growth of the global workforce, with more people **entering retirement** and younger people staying in education for longer”* (GUS).

*МОП заявила, що той факт, що рівень безробіття лише незначно зростає під час значного уповільнення зростання, здебільшого пояснюється повільним зростанням глобальної робочої сили, коли більше людей **виходять на пенсію**, а молоді люди довше залишаються в освіті.*

Дієслівна метафора «*enter retirement*» перекладається за допомогою функціонального відповідника «виходити на пенсію» (а не у відставку).

б) транскодування, тобто адаптація іноземного слова за допомогою транскрипції або транслітерації:

*“A spokeswoman for Google says the **Taiwan node** is licensed and operating and the firm is committed to its operations there”* (GID).

*Представник Google каже, що **тайванський вузол** ліцензований та працює, і фірма має намір працювати там.*

Двочленна субстантивна метафора передається шляхом часткового калькування.

в) калькування як по-елементна передача складних слів і словосполучень:

*“Shipping finished televisions from Mexico to the U.S. **cuts up to a month of travel time** compared with moving that same unit from a Chinese factory, executives say”* (GID).

За словами керівників, доставка готових телевізорів з Мексики до США скорочує час у дорозі до місяця порівняно з перевезенням тієї самої одиниці з китайського заводу.

Дієслівна метафора тут передається неметафорично, що передає тільки денотативний зміст англійського метафоричного виразу.

г) трансформаційний переклад (в т.ч. експлікація):

*“Ted Osius, then a policy adviser at Google and former U.S. ambassador to Vietnam, remembers watching **pro-democracy protests erupt** in Hong Kong in 2019, and worrying about the risks of proceeding with billions of dollars of investment in a cable network there” (GID).*

*Тед Осіус, тодішній радник з питань політики в Google і колишній посол США у В'єтнамі, пригадує, як спостерігав за **спалахом продемократичних протестів** у Гонконзі в 2019 році, і хвилювався про ризики продовження мільярдних інвестицій у кабельну мережу там.*

Дієслівна метафора передається частиномовною заміною ключового дієслова на іменник у перекладі.

Метафори доволі часто зустрічаються у текстах з різних наукових сфер. Не є винятком і економічна тематика [Полупан, с. 111]:

*“Lastly, these larger weapon manufacturers will lobby for a considerable expansion of the **arms market**” (CSM, с. 12).*

*Нарешті, по-третє, не виключено, що потужні зброярські конгломерати пролобіюють рішення щодо істотного розширення **ринку**.*

Двочленна субстантивна метафора зазнає вилучення компонента «arms» у тексті перекладу з огляду на вузький контекст самого речення.

Зрозуміти метафору неможливо без контексту. Вона виявляє свої функції лише у тісному текстово-мовному поєднанні, яким стає словосполучення. За словами М. О. Полупан, до розряду метафоричних сполучень входять і такі одиниці як фразеологізми, порівняння та метонімії, наприклад:

“ In cooperation with the competent authorities of the Member States, the Food and Veterinary Office (FVO) carries out on-the-spot checks to ensure compliance with Community legislation ” (DT, с. 7).

У співпраці з компетентними властями держав-членів, Відомство з продовольства і ветеринарії (FVO) виконує перевірки на місцях з метою забезпечення дотримання законодавства Співтовариства.

Дієслівна метафора передається калькуванням й містить у своєму складі фразове дієслово та okazіоналізм.

Далі перейдемо до розгляду безпосередньо того, як функціонують вищезгадані метафоричні сполучення в економічному публіцистичному дискурсі. Як зазначалось раніше, метафора виконує свою функцію лише за наявності певного контексту. Продемонструємо це на таких прикладах:

*“In particular, the issue concerns the possibility of storing Ukrainian grain in the so-called **grain hubs**. Their creation will contribute to the predictability of sales, the stabilization of food prices for African countries, and will provide confidence in the necessary volumes and quality of grain ” (USC).*

*Зокрема, мова йде про можливість зберігання українського зерна в так званих **зернових хабах**. Їх створення сприятиме прогнозованості продажів, стабілізації цін на продовольство для країн Африки, забезпечить впевненість у необхідних обсягах і якості зерна.*

Двочленна субстантивна метафора перекладається калькуванням, де друге речення містить у собі пояснення відповідного метафоричного словосполучення.

Метафоричні одиниці в економічному дискурсі часто знаходять своє втілення на конкретних публіцистичних прикладах. Англomовні термінологічні словосполучення, утворені на основі метафоричних перенесень, як правило, мають у своїй структурі слова в первинних значеннях. Це ускладнює завдання для перекладача, оскільки задля здійснення адекватного перекладу необхідно віднайти

еквівалент у мові реципієнта. Нижче наведемо приклади вживання метафори в англomовних економічних текстах провідних періодичних видань:

*“As of the morning of January 16, **the capacity deficit** has increased significantly, while energy repair teams are working to restore the power system”* (ORI).

*Станом на ранок 16 січня **дефіцит потужностей** значно зріс, а енергоремонтні бригади працюють над відновленням енергосистеми.*

Двочленна субстантивна метафора «*capacity deficit*» передається еквівалентом «дефіцит потужностей».

Для підсилення враження автори економічних текстів зазвичай вдаються до метафоричних епітетів як засобів художньої виразності, завдяки яким текст стає стилістично виразним і образним для реципієнта:

*“This will help Ukraine cover its **pressing needs** – with stable flow of payments throughout year,” Dombrovskis tweeted”* (URT).

*Це допоможе Україні покрити свої **нагальні потреби** – зі стабільним потоком платежів протягом року», – написав Домбровскіс у Twitter.*

Атрибутивна метафора «*pressing needs*» у якості метафоричного епітета передається функціональним відповідником «нагальні потреби».

Отже, важливість використання метафоричних сполучень в економічному дискурсі зумовлена їх компонентним складником, що ґрунтується на національно-культурній специфіці:

“The future looked bright to all parties when Alphabet Inc.’s Google joined with Facebook Inc. and a Hong Kong partner in 2016 to build an 8,000-mile-long undersea fiber-optic-cable line connecting Los Angeles to Hong Kong on an information highway between superpowers” (GID).

Майбутнє виглядало світлим для всіх сторін, коли у 2016 році компанія Google, що належить Alphabet Inc., об’єдналася з Facebook Inc. та партнером з Гонконгу для будівництва підводної оптоволоконної лінії довжиною 8000 миль, що з’єднує Лос-Анджелес та Гонконг на інформаційному ринку між наддержавами.

Дієслівна метафора «to look bright» стосовно майбутнього перекладається дослівно.

Необхідно підкреслити, що сучасний англомовний економічний дискурс ЗМІ наповнений цілим набором словосполучень, в основі яких лежать метафоричні перенесення за допомогою асоціацій адресатів: *“On March 4, the Zaporizhzhia NPP was seized by the Russian military. Since then, the Russians have been placing military equipment and ammunition in the plant’s territory and **shelling the surrounding area**”* (IDG). *4 березня Запорізьку АЕС захопили російські військові. Відтоді росіяни розміщують військову техніку та боєприпаси на території заводу та обстрілюють околиці.*

Дієслівна метафора, що містить у своєму складі ключове слово «shell» відтворюється дво-, а не трикомпонентним сполученням, тобто відбувається заміна. За рівневої приналежності одиниці, яка виступає носієм метафоричного образу, можна виділити метафоричні словосполучення. За належністю до частин мови їх поділяють на субстантивні, ад’єктивні і дієслівні. За синтаксичною функцією метафор виділяють предикативні метафори, за граматичною формою слова при субстантивній метафорі – генітивні метафори. Так, субстантивні метафори, в свою чергу, діляться на кілька видів [65, с. 49]:

а) загальні двочленні субстантивні метафори, образність яких вже стерлася, залишилося тільки переносне значення: *“Trade has since receded to 57% of economic activity, according to **World Bank** data, still far greater than estimates of 31% on average during the 1970s, 36% during the 1980s or 40% in the 1990s”* (GID).

*Торгівля відтоді знизилася до 57% економічної активності, згідно з даними **Світового банку**, що все ще значно перевищує оцінки в 31% у середньому в 1970-х роках, 36% у 1980-х роках або 40% у 1990-х роках.*

Двочленна субстантивна метафора є стертою, і активно застосовується в економічній літературі, часто зустрічається і в публіцистичних текстах, виконуючи певну стилістичну функцію. Метафоричний перенос заснований на наданні їй

схожості з Міжнародним банком реконструкції та розвитку. При перекладі відповідного метафоричного словосполучення ми скористалися аналоговим відповідником, наявним в українській мові.

Наведемо наступний приклад вживання метафоричного словосполучення та відтворення його функціональним відповідником: *“This is due to a decrease in power generation due to **missile attacks** on power plants”* (ORI). Це пов’язано зі зниженням вироблення електроенергії через **ракетні обстріли** електростанцій.

Переклад тут є аналоговим, оскільки передає зміст метафоричного словосполучення відповідним за значенням та формою україномовним відповідником. Двочленна **субстантивна** метафора повністю змінила свій образ, тобто стерлась.

б) двочленні субстантивні метафори, які прийнято називати (у мовознавстві) генітивними конструкціями, оскільки їх другий член виражений формою родового відмінка (з прийменником of) [66]:

*“The Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine has signed a memorandum with the Ministry of Agriculture and Rural Equipment of Senegal on cooperation **in the area of agriculture**”* (USC). Міністерство аграрної політики та продовольства України підписало з Міністерством сільського господарства та сільського господарства Сенегалу меморандум про співпрацю у сфері сільського господарства.

У фрагменті тексту перекладу продемонстровано вживання субстантивної метафори з генітивною конструкцією, що відтворюється українською мовою частковим калькуванням.

в) тричленні субстантивні метафори, у яких образність виникає при нанизуванні лексем [66]:

*“The report cited several ways that government policies are driving a reversal of global economic integration, such as by restrictions on trade, immigration and **cross-border capital flows**”* (IWU).

У звіті наведено кілька способів, за допомогою яких урядова політика сприяє згортанню глобальної економічної інтеграції, наприклад, обмеження торгівлі, імміграції та **транскордонних потоків капіталу**.

У фрагменті тексту перекладу тричленна субстантивна метафора передається українською мовою функціональним відповідником, де ключове слово «flows» має схожість з природною стихією.

Атрибутивні метафоричні словосполучення мають дві основні граматичні форми, тобто прикметник і дієприслівник:

*“As of 11:00, the power system is being restored after the enemy’s 12th **massive missile strike** on January 14” (ORI).*

*«Станом на 11:00 триває відновлення енергосистеми після 12-го **масованого ракетного удару** противника 14 січня».*

У фрагменті тричленна атрибутивна метафора несе у собі елемент гіперболічності, вказуючи на масштабність ракетного обстрілу та передається відповідно калькуванням.

Зазначимо, що атрибутивні метафори ще називають метафоричними епітетами:

“The shifting path of the Pacific Light Cable Network is a metaphor for the current state of globalization. For decades, multinational companies sought out cheap, efficient supply chains to produce goods for global export, in addition to access to growing young populations in developing countries to spur sales” (GID).

Змінний курс Pacific Light Cable Network (пропонована кабельна система у Тихому океані) є метафорою поточного стану глобалізації. Десятиліттями багатонаціональні компанії шукали дешеві та ефективні ланцюжки поставок для виробництва товарів для глобального експорту, на додаток до доступу до зростаючого молодого населення в країнах, що розвиваються, щоб стимулювати продажі.

Фрагмент тексту перекладу демонструє функціонування атрибутивної метафори, що відтворюється за допомогою калькування. Застосування цього прийому у даному випадку є найбільш доречним, оскільки із самого контексту стає зрозумілим, про яку кабельну систему йдеться (відповідь або підказку знаходимо у самому тексті, що представлений вузьким (на рівні речення) та широким (на рівні абзацу чи текстового фрагменту) контекстом).

Розглянемо далі комбінацію **субстантивно-генітивних** метафоричних сполучень з **атрибутивними** (її можна назвати перехідним явищем між епітетом і метафорою), що дає конкретно-чуттєвий образ: *“In the focus of our attention: support for people affected by the war; restoration of the energy sector after massive attacks; financial assistance,” Shmyhal wrote*” (PMS).

У центрі нашої уваги: підтримка людей, які постраждали від війни; відновлення енергетичного сектору після масованих атак; матеріальної допомоги», – написав Шмигаль.

У фрагменті тексту репрезентовані одночасно субстантивна метафора з генітивною конструкцією та атрибутивне метафоричне сполучення, що відтворюються калькуванням. Дієслівні метафоричні словосполучення становлять метафори, в яких один член виражений дієсловом з переносним значенням [65, с. 50]. Проте, слід пам'ятати, що переносність сприймається тільки на рівні його сполучуваності з іменником (іншим членом метафори): *“The NSDC secretary has been tasked with overseeing the implementation of the decision. The decree enters into force from the day of its publication”* (ZEN).

Контроль за виконанням рішення покладено на секретаря РНБО. Указ набирає чинності з дня його опублікування.

У перекладі метафоричне англomовне дієслівне словосполучення замінено на відповідний метафоричний вираз, що є більш характерним для української мови.

Таким чином, відтворення англomовних метафоричних одиниць у публіцистичних економічних текстах українською мовою, тобто виражених

засобами однієї мови, засобами іншої мови повинно відповідати вимогам перекладності, лексико-семантичної еквівалентності, а також понятійної відповідності.

Висновки до розділу 2

Можна сформулювати загальне правило перекладу англomовних метафоричних словосполучень (в тому числі термінів економічної галузі): образність мовної метафори у перекладі передавати необов'язково, а образність мовленнєвої метафори передається. Для того, щоб компенсувати стилістичну втрату через вживання у цільовій мові необразної лексики замість МС вихідної мови, перекладач може в іншому місці тексту вжити метафоричний вислів української мови як відповідник необразного англійського слова. Відтак, вибір метафоричних і неметафоричних відповідників залежить від самого перекладача.

У той же час, дослідження метафор дозволяє виокремити МС, які можна віднести до багатокomпонентних одиниць. Різною морфологічною структурою характеризуються і метафоричні терміни, що є семантично мотивованими. Вони представлені термінологічними сполученнями, що утворені за схожістю певних ознак та за подібністю функцій. Коли такі метафоричні терміни входять до складу більших термінологічних сполучень та стають складовими багатокomпонентних одиниць, потрібно пам'ятати про деякі правила їх відтворення. По-перше, необхідно знайти ключове слово, що часто займає кінцеву позицію, та слова, що його характеризують. Проте, у деяких випадках мотивовані метафоричні одиниці варто передавати без розкладання на частини, тобто як одне ціле. Метафоричне сполучення може перекладатися українською мовою зі збереженням або зміною образності, чи неметафоричним словом (іноді описово).

РОЗДІЛ 3

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕКСТІВ

3.1. Особливості перекладу економічного дискурсу та публіцистичних економічних текстів

Перекладознавство ґрунтується на тому, що загальна теорія перекладу досліджує перекладацькі універсалії, тобто явища і категорії, що є властивими різним видам перекладу [24, с. 205]. Відповідно, часткові теорії перекладу вивчають лінгвістичні чи мовні аспекти перекладу в межах конкретних мов. У той же час, спеціальні теорії перекладу виявляють особливості процесу перекладу текстів різних типів і жанрів, а також вплив мовленнєвих форм і умов виконання перекладу на характер перекладацького процесу [там само]. Загальна теорія перекладу теоретично обґрунтовує основні поняття часткових та спеціальних теорій перекладу. Загалом, зазначені перекладацькі теорії конкретизують положення загальної теорії стосовно окремих різновидів перекладу.

Перш ніж розглянути особливості відтворення англомовного економічного дискурсу, звернімося до визначення самого поняття «дискурс», «публіцистичний дискурс» та «економічний дискурс». Так, **дискурс** у широкому сенсі становить єдність мовної практики і позамовних факторів, що є необхідними для сприймання тексту; єдність, що дає уявлення про учасників комунікації, їхні цілі, і сприйняття інформації. З розвитком дискурсивного аналізу як спеціальної сфери досліджень, з'ясувалося, що значення дискурсу, зокрема публіцистичного, не обмежується письмовим й усним мовленням. Воно позначає також позамовні семіотичні процеси. Відтак, у тлумаченні дискурсу зосереджено увагу на його інтераціональній природі (від англ. *interaction* – «взаємодія»). Насамперед, дискурс – це мова, занурена у соціальний контекст [10, с. 63].

При перекладі публіцистичних економічних текстів варто зосередити увагу на відмінностях між англомовними та україномовними текстами. До основних стилістичних принципів організації мови періодики належить поєднання стандарту й експресії. Проте варто зауважити, що англомовна публіцистика загалом є більш стандартизованою, а україномовна – більш експресивною [23, с. 66]. Для останньої характерне частіше вживання різноманітних стилістичних прийомів, зокрема гри слів. Як відомо, українська періодика традиційно характеризується більшою стильовою однорідністю, на відміну від англо-американської, яка чітко поділяється на так звані серйозні газети та журнали, в яких розміщені змістовні аналітичні матеріали та надається оцінка експертів стосовно актуальних питань, і популярну пресу, в якій висвітлюються проблеми, цікаві пересічному читачу [12, с. 67].

Крім того, варто звернути увагу на уникнення в англомовних текстах газетно-публіцистичного стилю гендерно маркованих лексем, зокрема слів зі складовою *-man*. Це можна пояснити врахуванням гендерного чинника. В україномовних виданнях згаданий фактор відображається шляхом застосування подвійних варіантів (*лідер, лідерка*). Також слід взяти до уваги граматичні та синтаксичні особливості англомовних і україномовних текстів газетно-публіцистичного стилю. Щодо характерних рис граматики англійських публікацій, слід наголосити на своєрідному використанні часів і станів, частому вживанні неособових форм, наявності особливих форм введення прямої мови та перетворення її на непряму, а також широкому використанні складнопідрядних речень.

У той же час, граматична специфіка українських видань виражена менш чітко. Характерним для неї є використання пасивних конструкцій та узагальнено-особових форм дієслів [12, с. 89]. Отже, граматична специфіка українських видань виражена менш чітко, ніж характерні риси граматики англомовних публікацій. Стилiстичнi та синтаксичнi особливостi обох мов не мають значних вiдмiнностей.

До спеціального перекладу належить і економічний переклад, потреба та актуальність якого різко підвищується. Як сфера практичної мовної та мовленнєвої діяльності **економічний переклад** є одним із видів спеціального перекладу. Продовжуючи, слід зазначити, що об'єктом економічного перекладу стають різноманітні економічні матеріали, різні за жанрами, стилями та функціями. Тому перекладачеві необхідно знати галузеві особливості економічного дискурсу, в межах якого він займається перекладацькою діяльністю. Адже будь-яка сфера цього дискурсу (банківська, фінансова, ринок цінних паперів, тощо) визначає безпосередньо вимоги до перекладу. Крім того, вона впливає на вибір перекладацьких прийомів та визначення еквівалентності цільового тексту вихідному. Залежно від жанрово- стилістичних ознак текстів економічного дискурсу завдання перекладача виявляються різними [24, с. 205].

Як комплексне явище і як родове поняття, економічний дискурс може бути поділений на **види** за певною ознакою: дискурс у сфері страхової діяльності, податкової політики та податкової системи, банківської сфери (інституційна ознака); дискурс громадянина у спілкуванні на економічні теми та керівника бізнес-організації (директор або керівник структурного підрозділу) (ознаки протиставлення персональний та інституціональний формати дискурсу); дискурс статті в газеті, журналі або сайті компанії на фінансово-економічну тематику, наукові роботи з економічних досліджень, доробки наукової фінансово-економічної аналітики (жанрова ознака) [24, с. 205-206].

У нашій роботі економічний дискурс представлений переважно текстами масової комунікації. Цей тип текстів належить до газетно-публіцистичного стилю. Аналіз розуміння англomовного економічного дискурсу дозволив виділити такі його ознаки: а) неоднорідність структури (основні комунікативно-мовленнєві сфери представлені професійною економічною діяльністю, на периферії перебуває непрофесійна економічна діяльність), б) різноманітність учасників комунікації (вчені, спеціалісти, фінансисти, банківські працівники, біржові маклери, нефахівці

тощо), в) різноманітність ситуацій комунікації [46, с. 23]. До того ж, до специфічних характерних рис англомовних економічних текстів можна віднести: інформативність тексту та насиченість термінами; не завжди стандартну та послідовну манеру викладу; переважання різних видів атрибутивних груп; широке використання метафоричних одиниць; поширеність фразеологічних слів [46, с. 24].

Вважаємо, що тексти економічного дискурсу мають свою мовну специфіку, вплив якої на результат перекладу є досить значним. У першу чергу, це лексико-граматичні особливості економічних матеріалів, де чільне місце займають термінологія і спеціальна лексика [25, с. 126]. Відповідно, для успішного здійснення перекладу перекладач застосовує низку лексичних та лексико-семантичних трансформацій.

Маємо підкреслити, що проблема перекладу метафоричних словосполучень (далі МС) як засобу образності в англомовних економічних текстах, які несуть певне емоційно-оцінне забарвлення, потребує більш глибокого аналізу. Тому метою цього підрозділу є також розкриття особливостей перекладу образних метафор-словосполучень як стилетвірного засобу економічного тексту. Так, до засобів вираження експресії відноситься метафора як вид тропів, побудованих на основі вживання виразів у переносному значенні [2, с. 273]:

*“...convergence of the economic and monetary policies of the Member States (to ensure stability of prices and **sound public finances**) and the creation of the European Monetary Institute (EMI)...”* (CSM, с. 9).

*... конвергенція економічної і валютної політики держав-членів (для забезпечення стабільності цін і **здорових публічних фінансів**) і створення Європейського валютного інституту (ЕМІ)...*

Тричленна атрибутивна метафора передається українською мовою дослівним перекладом.

При перекладі вона зазвичай служить засобом додавання більшої виразності вихідному тексту, вираження оціночного судження автора статті на економічну тематику:

*“Countries that wanted to preserve stability would likely have to rely on **“costly self-insurance”** such as reducing external debt to bolster themselves against shocks”* (IWU).

*Країнам, які хотіли зберегти стабільність, ймовірно, доведеться покладатися на **«дороговартісне самострахування»**, наприклад, на скорочення зовнішнього боргу, щоб захистити себе від потрясінь.*

У фрагменті атрибутивна метафора має переносне значення, що дозволяє порівнювати, тобто проводити паралель між високою й низькою вартістю самострахування як методу організації страхового захисту.

Слід зауважити, що до основних способів перекладу метафоричних одиниць із **втратою образності** належить вилучення. Воно застосовується у тоді, коли міра подоби у вихідному тексті і в тексті перекладу є різною. Тому виникає необхідність в експлікації того, про що йде мова у вихідному тексті (прийом додавання), чи імплікація словесно вираженого у тексті оригіналу (прийом вилучення). Наприклад:

*“In March, Italy intends to hold a large Ukraine restoration conference, to which both **state-run** and private **companies** will be invited to participate”* (IPU).

*У березні Італія має намір провести велику конференцію з реставрації України, до участі в якій будуть запрошені як **державні**, так і **приватні компанії**.*

Атрибутивна метафора «*state-run companies*» втрачає при перекладі елемент «-run» з огляду на зрозумілість ситуації, тобто відтворюється неметафорично.

Наведемо інші приклади вилучення та заміни при перекладі метафор-сполучень:

*“The IAEA Director General will also meet next week senior Ukrainian government officials in the capital Kyiv on his proposal **to set up a nuclear safety and***

security protection zone around Zaporizhzhia (ZNPP), where the IAEA has been present for more than four months” (IDG).

Генеральний директор МАГАТЕ також зустрінеться наступного тижня з високопоставленими українськими урядовцями в столиці Києві щодо його пропозиції щодо **створення захисної зони ядерної безпеки** навколо Запорізької АЕС (ЗАЕС), де МАГАТЕ присутнє більше чотирьох місяців.

Дієслівна метафора-сполучення при перекладі зазнає скорочення компонентів “*safety and security*” або одного з них з метою уникнення тавтологічного збігу.

Отже, основний чинник появи авторських метафоричних сполучень полягає у потребі в незвичайних виражальних засобах, яка може виникнути в англійських текстах економічної галузі.

Зазначимо, що описовий переклад також належить до лексико-граматичних трансформацій, коли метафорична одиниця вихідної мови замінюється (неметафоричним) словосполученням, що пояснює її значення. Наприклад:

*“This rental can be used **to cover** at least part of your **mortgage loan** (which is possible in Spain for 50 to 70 % of the price of the property you purchase subject to normal conditions)” (DT, с. 9).*

*Звичайно, шалених грошей ви на цьому не заробите, але певною мірою зможете **покрити витрати на виплату іпотечного кредиту** (його надають в Іспанії в сумі 50 %, максимум 70 % від вартості нерухомості).*

Дієслівна метафора розгортається від тричленної моделі до п’ятичленної у тексті перекладу.

Ми вже згадували про те, що граматичні, як і лексичні трансформації, нерідко потребують внесення додаткових слів або вилучення елементів. Відповідно ці прийоми перекладу, що застосовуються при відтворенні метафоричних сполучень, часто поєднуються з іншими видами перекладацьких трансформацій:

*“By the way, in 1993 – 95, Russian businesspeople rejected their Ukrainian counterparts’ proposal to set up vertically integrated amalgamations, involving Russian and Ukrainian capital, and decided to **fill Ukrainian market niches** by themselves” (UT, с. 7).*

*До речі, росіяни ще у 1993 – 95 роках відмовилися від пропозиції українських підприємств створити вертикальні інтеграційні об’єднання за участю капіталів двох країн і вирішили самостійно **освоювати вільні ніші на українському ринку**.*

Дієслівна метафора у перекладі українською мовою потребує стилістичного вживання прикметника «вільні».

Описовий чи «роз’яснювальний» переклад є способом передачі метафори, що полягає в розкритті значення метафоричного сполучення англійської мови за допомогою розгорнутих словосполучень. Останні розкривають істотні ознаки позначуваного даною метафоричною одиницею явища, тобто за допомогою її визначення українською мовою:

*In boardrooms, it means more attention needs to be paid to risk and **a widening landscape of potential crises** (GID).*

*У залах засідань це означає, що необхідно приділяти більше уваги ризикам і **ландшафту потенційних криз, що розширюється**.*

Комбінована субстантивно-атрибутивна метафора з генітивною конструкцією перекладається описово.

У перекладі спостерігаємо зміну структури усього словосполучення з метою кращого відображення інформації.

Неважко помітити, що описовий переклад, хоча і розкриває значення вихідного МС, має серйозний недолік (виявляється досить громіздким). Тому, хоча експлікація є звичайним засобом передачі значень при перекладі метафоричних одиниць, особливо відібраних з економічних текстів, його застосування не завжди є можливим, як і калькування:

*“That would mark **the third-weakest pace of global growth** in nearly three decades, overshadowed only by the 2009 and 2020 downturns, according to the World Bank” (IWU).*

*За даними Світового банку, це буде **третій із найслабших темпів глобального зростання** майже за три десятиліття, що затьмарюється лише спадом 2009 та 2020 років.*

Комбінований субстантивно-атрибутивний вираз потребує описового перекладу, яким перекладач досить вдало скористався, як найбільш вдалим, на наш погляд, варіантом перекладу.

Цікавим видається фрагмент, в якому метафора поєднується з порівнянням:

*“But the project **didn’t go as planned**. The Trump administration nixed the application for U.S. approval, citing security concerns. Then the tech giants went their own way, routing their pieces of the cable line to the Philippines and Taiwan without the Hong Kong connection” (GID).*

*Але проект **пішов не так, як планувалося**. Адміністрація Трампа відхилила заявку на схвалення США, посилаючись на проблеми безпеки. Потім технічні гіганти пішли своїм шляхом, проклавши свої частини кабельної лінії до Філіппін і Тайваню без підключення до Гонконгу.*

Дієслівна метафора у даному контексті зазнає дослівного перекладу. Мета метафоричного порівняння – привернення уваги.

Структурне перетворення застосовується при відмінності традицій граматичного оформлення метафори вихідної та перекладної мов:

*“BonLife Popcorn was awarded **the Golden Trade Mark Prize of Ukraine and the Business Olympus Prize**” (НС, с. 4).*

*BonLife був визнаний **Золотою торговою маркою** України і нагороджений премією Бізнес-олімпу.*

Чотиричленна комбінована атрибутивно-субстантивна метафора у даному реченні вжита разом із таким стилістичним явищем, як метонімія.

Варто також згадати про те, що переважна більшість метафоричних сполучень економічної тематики перекладається за допомогою словникових чи функціональних відповідників, як у наступному фрагменті, наприклад:

*“So far the market **niche is occupied** by Vinnytsia’s NVO Fort manufacturing a handgun of the same name under a state contact”* (УТ, с. 10).

*Поки цю **нішу посіло** вінницьке НВО «ФОРТ», яке виконує держзамовлення з виробництва однойменного пістолета.*

Насамкінець, варто зазначити, що часто перекладач вдається до поєднання двох прийомів, таких як калькування і описового перекладу, наводячи останній у виносці або в коментарі. Це дає можливість поєднувати стислість засобів вираження, властивих калькуванню, з розкриттям семантики даної одиниці, що досягається через описовий переклад. Інакше кажучи, роз’яснивши одного разу значення метафоричної одиниці (економічного терміна-сполучення), перекладач надалі може використовувати кальку, зміст якої буде вже зрозумілий читачеві.

3.2. Специфіка адекватного перекладу метафор українською мовою

Розглядаючи економічний публіцистичний дискурс в аспекті перекладу з англійської мови українською не можна не звернути увагу на поняття адекватності. Під **адекватним** перекладом розуміють переклад, який задовольняє всім вимогам і, головним чином, поставленому прагматичному завданню. Адекватний переклад – це переклад, який виправдовує очікування учасників міжмовної комунікації чи тих, хто оцінює якість перекладу [10, с. 64]. Зазначимо, що адекватний переклад метафор вимагає врахування контексту їх використання. Адекватний переклад – відтворення єдності змісту і форми оригіналу засобами іншої мови. Відтак, адекватний переклад враховує як змістову, так і прагматичну еквівалентність, не порушуючи при цьому ніяких норм [36].

Зазначимо, що проблему перекладу метафор-словосполучень можна розглядати у контекстуальному аспекті та в аспекті підбору словникового відповідника. У першому випадку переклад МС може суттєво варіюватися залежно від наміру автора статті на економічну тематику та перекладача. В ідеальному випадку перекладач вибирає відповідник, що за морфологічною формою, семантикою та прагматикою відповідає МС мови вихідного тексту:

*“With Covid receding, **the long run** is now coming into focus, says Jake Siewert, head of political-risk oversight at Warburg Pincus, a U.S. investment firm, and former official in President Barack Obama’s White House”* (GID).

З відступом Covid довгострокова перспектива тепер стає у центрі уваги, каже Джейк Сіверт, керівник відділу нагляду за політичними ризиками американської інвестиційної компанії Warburg Pincus і колишній чиновник у Білому домі за часів президента Барака Обами.

Атрибутивне метафоричне словосполучення «long run» передається тут функціональним аналогом на позначення «довгострокової перспективи».

При перекладі атрибутивної МС українською мовою спостерігаємо відтворення стертої метафори за допомогою дослівного перекладу, тобто прийому калькування. Наведена нижче англійська метафора «стерлася», тобто її образна основа не відчувається:

*“Further, the lender recommends preserving minimal cooperation through what it calls guardrails, for example, **“safe corridors”** to enable the movement of critical goods and services”* (IWU).

Крім того, кредитор рекомендує зберігати мінімальну співпрацю через те, що він називає огороженнями, наприклад, «безпечними коридорами», що дозволяють переміщувати критично важливі товари та послуги.

Слід зауважити, що до основних способів перекладу метафоричних одиниць із збереженням однакової образності належить повний переклад у тому випадку, якщо у вихідному і цільовому текстах співпадають як правила сполучуваності, так і

традиції вираження емоційно-оцінної інформації, вжиті у даному метафоричному сполученні:

“Open a path for rebuilding trust,” the IMF said (IWU).

«Відкрийте шлях для відновлення довіри», – заявив МВФ.

Відповідна дієслівна метафора є стертою, і активно застосовується а публіцистичних текстах економічної галузі, виконуючи стилістичну функцію маніпулювання. За походженням ця метафора є двочленною, в процесі відбулося згасання образності.

Як і в попередньому випадку, стерта метафора має на меті зіставити два протилежних поняття, далеких у смисловому плані:

“The World Bank earlier this month sharply lowered its forecast for global economic growth in 2023 and noted an elevated risk of a worldwide recession” (IWU).

Раніше цього місяця Світовий банк різко відмовився від свого прогнозу щодо зростання світової економіки у 2023 році та відзначив підвищений ризик світової рецесії.

Дієслівний метафоричний вислів передається українською мовою частковим калькуванням.

Іншою складністю під час перекладу метафоричних сполучень може стати полісемантичність англійських МС. Адже за дослідженнями значна кількість МС є багатозначними [9, с. 35]. По суті, вибір контекстуально-релевантного лексико-семантичного варіанту є досить відповідальним завданням для перекладача, наприклад:

“The global economy may be on the brink of a reversal of the steady increase in integration that characterized the second half of the 20th century,” the multilateral lender said in its analysis” (IWU).

«Глобальна економіка може бути на порозі згорання стабільного зростання інтеграції, яке характеризувало другу половину 20-го століття», — йдеться в аналізі багатостороннього кредитора.

Субстантивна метафора з генітивною конструкцією передається за допомогою функціонального відповідника.

Під час перекладу МС, відібраних нами з англомовних економічних статей, вони можуть перекладатися, переважно:

а) відповідним словосполученням:

*“Vietnam is not interested in **picking fights**,” he says (GID).*

«В'єтнам не зацікавлений у розв'язуванні бійок», – каже він.

Варто зазначити, що дієслівна метафора передається українською мовою відповідним аналоговим метафоричним сполученням.

б) одним словом:

*“More than 8,000 miles away, in Rosarito, Mexico, Chinese electronics and appliance manufacturer Hisense Group, has made its own bets to diversify, and still **has its eyes on** U.S. consumers” (GID).*

*Китайський виробник електроніки та побутової техніки Hisense Group, розташований більш ніж за 8000 миль від нас, у Росаріто, Мексика, зробив власні ставки на диверсифікацію і, як і раніше, **стежить** за споживачами в США.*

Дієслівна метафора-словосполучення *«has its eyes on»* передається відповідним словом «стежить».

Слід звернути увагу на те, що часто за відсутності в українській мові адекватних метафоричних сполучень застосовується:

1) дескриптивний (описовий, експліцитний) спосіб перекладу:

*“On the issue of de-privatizing some **industry sales** under the previous regime he told investors not to worry” (DT, с. 5).*

*Щодо реприватизації деяких **об'єктів**, які були продані за старого режиму, він попросив інвесторів не турбуватися.*

У наведеному прикладі двочленної субстантивної метафори спостерігаємо її відтворення за допомогою експлікації, тобто описового перекладу.

2) заміна метафори-словосполучення стилістично нейтральною одиницею мови:

“Unemployment will stay mostly stable around the world this year and next despite a sharp economic slowdown, reflecting a shortage of workers in rich countries among other factors, the International Labour Organization said Monday” (GUS).

Рівень безробіття залишатиметься переважно стабільним у всьому світі цього та наступного року, незважаючи на різке уповільнення економіки, що відображає нестачу робочої сили в багатих країнах серед інших факторів, заявила Міжнародна організація праці в понеділок.

Атрибутивний метафоричний вислів замінюється стилістично нейтральним з огляду на більш стриманий публіцистичний стиль української мови.

Є очевидним, що переклад із збереженням однакової образності репрезентований переважно калькою. Інакше кажучи, перекладається кожний окремий компонент цілого, після чого вони сполучаються без будь-яких перетворень [34, с. 50]:

“But all of it was put to good use under the “market economy” conditions, with some state-owned enterprises staying in the red and other being privatized or ‘grabbed’ by companies that had managed to “earn” considerable capital” (CSM, с. 14).

При цьому в умовах ринкової економіки він [промисловий потенціал] весь час був задіяний. Одна частина державних промислових підприємств працювала нерентабельно, інша – була приватизована чи «прихватизована» компаніями, що зуміли нажити капітали.

Прийом калькування двочленної субстантивної метафори у цьому випадку є доволі виправданим.

Характерно, що прийом калькування не завжди розкриває для читача, незнайомого з вихідною мовою, значення перекладного метафоричного словосполучення. Причина цього полягає в тому, що метафоричні сполучення економічної галузі знань, при перекладі яких найчастіше використовується

дослівний переклад, мають значення, що не рівняється сумі значень їх окремих компонентів. Крім того, оскільки при калькуванні використовують еквіваленти саме цих компонентів, значення всього метафоричного сполучення може залишитися нерозкритим [21, с. 14]. Так, непідготовленому читачеві маркований вислів навряд чи скаже щось без розгорнутих пояснень:

*“At the same time, Phare is the main **financial instrument** for the pre accession strategy for the ten Central and Eastern European Countries (CEECs) which have applied for membership of the European Union”* (UT, с. 18).

*Phare є одночасно і головним **фінансовим інструментом** у передвступній стратегії для десяти центрально- і східноєвропейських країн (CEECs), які звернулися за членством у Європейському Союзі.*

Метафоричний вираз *financial instrument* є атрибутивним сполученням, оскільки ключове слово містить прикметник у своєму складі. Стерта метафора передається відповідним послівним «фінансовий інструмент».

Наведемо ще один приклад дослівного перекладу метафоричного сполучення:

*LVMH is today the biggest company in the business in terms of **wine revenues*** (НС, с. 3).

*Або ж згадаймо LVMH – світового лідера товарів категорії люкс, який сьогодні є найбільшою компанією в бізнесі за **прибутком від вина**.*

Двочленна субстантивна метафора *wine revenues* передається частковим калькуванням.

Синонімічна метафорична модель спостерігається також і в наступному фрагменті:

*The “EIB Group”, which comprises the EIB and the European Investment Fund (EIF), was thus created with a view **to boosting European competitiveness*** (НС, с. 6).

*«Група EIB», що включає EIB і Європейський інвестиційний фонд (EIF) була створена з метою **підвищення європейської конкурентоспроможності**.*

Часткове калькування з перестановкою елементів атрибутивної метафоричної групи, що має у своєму складі метафору-словосполучення, є вдалим та цілком зрозумілим з огляду на читачів досліджуваних економічних статей.

Отже, переклад економічної метафори відбувається із збереженням образу, тобто маємо такий переклад, при якому в основі перекладної метафори зберігається концепт, або метафорична модель, закладена в оригінальній метафорі.

Слід зауважити, що до основних способів перекладу метафоричних сполучень **із застосуванням іншої образності** належать:

1) заміна, яка застосовується у випадку асоціативної невідповідності між елементами метафори у вихідній та цільовій мовах:

*“It provides a lot of sensitive financial disclosures for regulatory reasons to the Fed, and potentially if a third-party got access to all of that information it could open a **can of worms**”* (УТ, с. 11).

*Це забезпечує ФРС важливою фінансовою інформацією, і, якщо сторонній отримає доступ до всієї інформації, він може **відкрити скриньку Пандори**.*

При перекладі дієслівної метафори відбувається заміна образу «*can of worms*» (дослівно ‘банка черв’яків’, під якою розуміють «клубок проблем») на «скриньку Пандори» (має на меті скоїти дію з непоправними наслідками, якої не можна скасувати).

2) традиційний відповідник використовується по відношенню до МС, коли у вихідній мові і в мові перекладу склалися різні способи вираження метафоричної схожості:

*“The harassment from the **tax authorities** will end and the independence of the judiciary will be ensured”* (УТ, с. 6).

*Буде покладено край свавіллю з боку **контролюючих органів**, забезпечена незалежність органів правосуддя.*

Двочленна субстантивна метафора передається функціональним аналогом (органи податкової служби, податкові органи).

3) паралельне найменування метафоричної основи застосовується при перекладі економічних текстів, побудованих на метафорі, коли виникає необхідність у заміні вихідного метафоричного сполучення. Тоді як за характером інформації, що передається, вихідний образ потрібно зберегти. Наведемо приклад відтворення англomовного метафоричного виразу за допомогою приблизного перекладу або родo-видової заміни:

“The Intergovernmental Conference (IGC) which was concluded at the same European Council was unable to reach agreement on incorporating the Charter in the treaties and thus making it legally binding)” (НС, с. 5).

Міжурядова конференція (IGC), яка була завершена на тій же Європейській Раді, була не в змозі досягти домовленості про включення цієї Хартії до договорів і, таким чином, надання їй обов’язковості за законом.

Дієслівна метафора передається одним із декількох можливих (альтернативних) варіантів перекладу (згоди, компромісу).

Розглядаючи метафоричні словосполучення в аспекті перекладу економічних текстів, слід розрізняти повні і часткові еквіваленти. У випадку, коли відповідник охоплює значення англійського метафоричного виразу повністю, це буде повний еквівалент:

*“It says that Brussels has suggested no savings are safe from being seized by the EU, and that is a **dead duck**”* (УТ, с. 9).

У ньому говориться, що Брюссель розуміє, що ніякі заощадження не допоможуть уникнути конфіскації Євросоюзом, і це вже безвихідне положення.

Атрибутивне метафоричне словосполучення відтворюється тут повним еквівалентом.

Коли український відповідник існує лише до одного з декількох значень англійського слова у складі метафоричного сполучення, це становить частковий еквівалент, наприклад:

*“These supply chains were built over 30 years or more,” he says. “The idea that they’re going to completely **unravel overnight** is crazy.” (GID)*

«Ці ланцюжки постачання створювалися протягом 30 років і більше», — каже він. «Ідея, що вони збираються повністю **розплутатися за одну ніч**, божевільна».

У даному фрагменті ми скористалися при перекладі дієслівної метафори-словосполучення способом відтворення за допомогою часткового еквіваленту (відразу, за одну ніч).

Коли англійському певному значенню багатозначного метафоричного словосполучення відповідає у двомовному словнику декілька українських перекладів, то вони стають варіантними відповідниками:

*“The report comes amid multiple signs that the global economy slowed toward the end of 2022 **under the weight of high inflation** and rising interest rates, combined with challenges caused by the war in Ukraine and effects of Covid-19 in China” (IWU).*

*Звіт опубліковано на тлі численних ознак уповільнення світової економіки до кінця 2022 року **під тиском високої інфляції** та зростання відсоткових ставок у поєднанні з проблемами, спричиненими війною в Україні та наслідками Covid-19 у Китаї.*

Субстантивна метафора-сполучення з генітивною конструкцією (під тиском, під гнітом, під тягарем, під вагою) у перекладі означає «під тиском чогось». Вибір останнього зумовлений реаліями відповідного вживання українського бізнес-лексикону.

Зауважимо, що найбільш поширеним типом варіантних відповідників є часткові відповідники, тобто коли одному слову англійської економічної мови відповідають два або більше слів в українській мові і навпаки:

*“Economic fragmentation could also **constrict options** for international investing, which would hinder development” (IWU).*

Економічна фрагментація також може обмежити можливості для міжнародних інвестицій, що завадить розвитку.

Дієслівне метафоричне словосполучення у перекладі українською відтворюється функціональним аналогом.

У нижченаведеному прикладі еквівалент метафоричного словосполучення збігається за функцією зі словосполученням, яке виконує однакову синтаксичну роль (Балабан):

*“In his words, the Ukrainian authorities also count on the assistance of the United States with Ukraine’s reconstruction. The funds will be primarily spent on the reconstruction of the **housing stock**” (PMS).*

*За його словами, українська влада також розраховує на допомогу Сполучених Штатів у відбудові України. Кошти передусім будуть спрямовані на реконструкцію **житлового фонду**.*

Атрибутивна метафора є стертою метафорою, перекладний відповідник якої зафіксований у словнику відповідної бізнес-лексики. Інакше кажучи, мовна метафора у даному випадку перекладається шляхом вибору словникового відповідника.

Заміна образності виникає через відсутність певної форми у цільовій мові, розбіжність у вживанні відповідних форм, а також має лексичні причини: різні норми сполучуваності в обох мовах, відсутність частин мови з відповідним значенням [62, с. 99]. Наприклад:

*“This year, Japan chairs **the Group of Seven**, and we expect it to become a leader in forming the reconstruction fund for Ukraine, which has already been created by the World Bank, and in which, I think, Japan will play a key role”, Ukraine’s Ambassador to Japan Sergiy Korsunsky said in an interview with the Voice of America Ukrainian Service, Ukrinform reports” (LDE).*

*«Цього року Японія головує у **Великій сімці**, і ми очікуємо, що вона стане лідером у формуванні фонду реконструкції України, який уже створив Світовий*

банк, і в якому, я думаю, Японія відіграватиме ключову роль. Про це в інтерв'ю Українській службі “Голосу Америки” заявив посол України в Японії Сергій Корсунський, передає Укрінформ.

У тексті перекладу спостерігаємо заміну субстантивної метафори з генітивною конструкцією на атрибутивне метафоричне сполучення з відповідним значенням (G7 або Група Семи, лідери країн, що входять до цієї групи регулярно зустрічаються для обговорення спільних економічних проблем і намагаються узгоджувати свою економічну політику).

Застосовуючи у процесі перекладу «аналогі», слід мати на увазі, що вони лише приблизно передають значення вихідного метафоричного сполучення. Крім того, в деяких випадках вони можуть створити не зовсім правильне уявлення про характер позначуваного ними предмета чи явища.

Як згадувалося вище, еквівалент становить предмет або кількість, що відповідає іншим предметам, може замінювати або виражати їх. Відповідно, еквівалентний означає «рівноцінний», однаковий за величиною [Newmark, с. 89]:

*“The authors labeled this process geoeconomic fragmentation and warned it could lower **global gross domestic product** by up to 7% over an unspecified “long-term” period”* (IWU). Автори назвали цей процес геоекономічною фрагментацією та попередили, що він може знизити **світовий валовий внутрішній продукт** до 7% протягом невизначеного «довгострокового» періоду.

У тексті перекладу атрибутивна метафора-сполучення утворюється за допомогою поєднання чотирьох слів та відтворюється еквівалентним українським відповідником. Еквівалентом слід також вважати постійну рівнозначну відповідність, яка, як у наступному прикладі, не залежить від контексту:

*“It also recommends that countries try to achieve a small number of common goals in areas where they **have broad alignment**”* (IWU). У ньому також рекомендується, щоб країни намагалися досягти невеликої кількості спільних цілей у тих галузях, у яких вони **мають спільні інтереси**.

Випадки повної відповідності слів двох мов, тобто повного збігу їх лексичного значення у всьому обсязі, трапляються відносно рідко. До них належать:

*“The World Bank last week said it expects world output to rise by just 1.7%, which would be the third-weakest expansion in nearly three decades, **overshadowed** only by the 2009 and 2020 **downturns**”* (GUS). Минулого тижня Світовий банк заявив, що очікує, що світове виробництво зросте лише на 1,7%, що стане третім найслабшим зростанням за майже три десятиліття, **затмареним** лише **спадками** 2009 і 2020 років.

Дієслівну метафору у перекладі відтворено відповідним еквівалентом.

Наближений переклад або переклад за допомогою аналога полягає у віднайденні найближчого за значенням відповідника в українській мові для метафоричного атрибутивного словосполучення англійської мови, що не має в мові перекладу точних відповідників [27, с. 143]. Приклад такого перекладу можна знайти у нижченаведеному уривку: *“The key question for business leaders, policy makers and workers is how to navigate a more costly and stress-inducing **global landscape**”* (GID). Ключове питання для бізнес-лідерів, політиків і працівників полягає в тому, як орієнтуватися в більш дорогому і стресовому **глобальному ландшафті**.

У наступному фрагменті дієслівна метафора, що відтворюється еквівалентом є поширеним прийомом в економічній літературі:

*“Many clothing items are seasonal, and even short delays can **hurt the bottom line**”* (GID). Багато предметів одягу є сезонними, і навіть короткі затримки можуть негативно **позначитися на підсумковому прибутку**.

Таким чином, лексико-граматичні перекладацькі трансформації у чистому вигляді зустрічаються нечасто. У першу чергу, це пояснюється зумовленістю процесів, що відбуваються в економічному дискурсі.

Висновки до розділу 3

Аналіз досліджуваного матеріалу показав, що досить поширеними прийомами перекладу економічної літератури різних жанрів є такі, як додавання, вилучення, метонімічні заміни (смисловий переклад, модуляція), компенсація, описовий переклад (експлікація), тощо.

Якщо експресивна функція тексту економічної галузі є визначальною, то перекладачу слід забезпечити адекватність його впливу на реципієнта тексту перекладу. Інакше кажучи, потрібно прагнути передавати як зміст, так і образну форму повідомлюваної інформації.

За неможливості передати мовну форму вихідного тексту доводиться вдаватися до стилістичної адаптації та компенсації. Відтак, можемо виділити таку особливість стратегії перекладу тексту економічного дискурсу як відтворення перекладачем вихідної моделі знання на базі тлумачення економічного концепту галузевого знання у вихідному тексті. При цьому, завдання перекладача у виборі відповідної стратегії полягатиме у найповнішій передачі інформації, що міститься в англomовному економічному дискурсі задля досягнення еквівалентності.

Отже, якість перекладу англomовного економічного дискурсу залежить від суб'єктивної думки перекладача. На неї також впливає розуміння тексту та наявність словникового відповідника у мові перекладу. Дослідження засвідчило, що ключовим способом перекладу метафоричних одиниць в економічних текстах є переклад відносним еквівалентом. Однак, для адекватного перекладу найважливішим залишається правильне розуміння значення слова чи словосполучення. Перспективами подальшого дослідження є систематизація та класифікація мовних одиниць в англomовному економічному дискурсі. Актуальним є дослідження прагматичного аспекту перекладу цих лексичних одиниць в економічному дискурсі.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дозволяють сформулювати наступні висновки.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішувались такі завдання: досліджено проблеми визначення метафори у вітчизняному та зарубіжному мовознавстві і перекладознавстві; проаналізовано прийоми метафоризації та функції метафори у перекладознавчому аспекті; розглянуто структурно-семантичні особливості метафор та їх вплив на методи та прийоми перекладу; проаналізовано особливості перекладу економічного дискурсу в цілому та публіцистичних текстів зокрема; досліджено способи передачі метафоричних одиниць на матеріалі економічних текстів; досліджено специфіку адекватного перекладу метафор українською мовою.

Використання згаданих у роботі прийомів при перекладі метафор сприяє отриманню нових метафоричних сполучень у міжкультурному сенсі. Через те, що не завжди можна просто перекласти метафору з однієї мови на іншу, виникає необхідність заміни метафоричного образу. Така заміна допомагає зберегти присмак оригіналу та зробити цільове сполучення більш ідіоматичним. Мова йшла про те, що метафоричні одиниці можуть створювати різні реальності. З огляду на це, метафора стає наріжним каменем для наступних дій. Інакше кажучи, якщо особистість стане сприймати метафору як дійсність, вона стане реальною для неї за своїми наслідками. Одним словом, дії відповідатимуть метафоричному сполученню. У свою чергу, це збільшить здатність метафори забезпечувати єднання з досвідом. Разом з тим, визначення дійсності відбувається через наслідки, що висвітлюють та приховують різні властивості реальності. Отже, сприйняття метафори, що фокусує увагу лише на тому досвіді, який вона висвітлює, веде до тверджень про істинність її наслідків. Подібні «істини» можуть бути ними лише відносно тієї реальності, яка визначається відповідною метафорою.

Отже, залежно від досвіду трактування метафори становить розуміння понятійного апарату. Більше того, прагматичні та семантичні особливості атрибутивно-аналогічних концептуальних сполучень усвідомлюються для оцінки у, відповідно, атрибутивних та аналогічних визначеннях. Отже, подібна відповідність пояснюється характером розуміння концептуалізації на основі досвіду.

При дослідженні метафоричних одиниць ключові питання у перекладознавстві, по-перше, становить перекладність метафор та, по-друге, процес відтворення метафоричних сполучень з англійської мови на українську. На наше переконання, розроблення типології способів перекладу метафор не повинна зводитися лише до збереження, заміни та неметафоричної передачі (описового перекладу, експлікації) метафоричних сполучень. Переклад метафори включає структурування образу, мотивацію та лексико-семантичне потрактування. Однак переклад навіть усталених метафоричних висловів вимагає перегляду за відповідниками, контекстуальними уточненнями та хибними еквівалентами метафори у вихідній та цільовій мовах. Отже, метафорична семантика містить кілька елементів, що є взаємопов'язані один з одним: першочергове значення слова, образ, який створюється в результаті зіставлення, нова номінація, що з'являється як наслідок осмислення метафоричної одиниці.

Нині виділяють прийоми перекладу метафоричних одиниць з погляду наявності чи відсутності структурно-семантичних перетворень у перекладі: повний переклад, що передбачає збереження в цільовому тексті семантики та структури метафоричного сполучення; їх лексичне значення при цьому викликає однакові асоціації в представників англійської та української мов; заміна на лексичному рівні; заміна на морфологічному рівні; заміна на синтаксичному рівні; додавання або вилучення лексичних одиниць (далі ЛО), які декорують образ.

У цьому дослідженні розглянуто метафоричні одиниці, які, на нашу думку, є найбільш ілюстративними з погляду лінгвістичного аналізу. У переважній

більшості випадків метафоричні сполучення та їх відтворення відрізняються як за структурою, так і за образом. Це можна пояснити тим, що мовна картина світу окремої особистості як представника конкретної групи чи нації становить продукт сприйняття реального життя крізь певну систему цінностей. У цьому розумінні, професійна компетентність перекладача засвідчує розуміння метафори. Для перекладача до основних труднощів належить адекватна передача семантики метафоричної одиниці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонівська М. О. Головні особливості функціонування та перекладу метафор у сфері публіцистичного дискурсу. *Young Scientist*. 2016. № 4.1. С. 19-23.
2. Астаф'єва М. О. Аспекти лінгвістичної теорії метафори. *Гуманітарний вісник*. 2007. Число 11. Т. 2. С. 272-276.
3. Баган М. П. Метафора як засіб образної експлікації заперечного змісту в сучасній українській мові. *Лінгвістика*. 2011. ч.1. № 1 (22). С. 12-15.
4. Беляков В. І. Метафора як проблема перекладацької еквівалентності в текстах художнього стилю. URL:
http://confcontact.com/2013_04_17/10_Belyakov.htm
5. Білоус О.М. Теорія і технологія перекладу. Курс лекцій: доопрацьований та доповнений. Навчальний посібник для студентів перекладацьких відділень. Кіровоград, РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. 200 с.
6. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ: Перун, 2009. 1440 с.
7. Василенко О. М., Ляшенко В. В. Роль метафори та визначення ефективних прийомів перекладу у сучасній лінгвістиці. *Збірник наукових праць*. 2014. Вип. 119. С. 40-50.
8. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа, 2013. 360 с.
9. Гонта І. А. Ад'єктивні композити англійської мови з метафоричним значенням та проблема їх перекладу. *Науковий вісник НПУ ім. М.П. Драгоманова*. 2015. Вип. 12. С. 31-36.
10. Доля А. В., Пільгуй Н. М. Особливості перекладу бізнес-ідіом в англійськомовному економічному дискурсі. *Вісник Нац. техн. ун-ту ХПІ: зб. наук.*

- пр. Сер.: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. Харків: НТУ ХП, 2016. № 13 (1185). С. 63-66.
11. Донець С. М. До питання про еволюцію вивчення метафори: від риторики до когнітивістики. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2020. № 45. том 2. С. 71-74.
  12. Дубенко О. Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов. Вінниця: Нова книга, 2013. 224 с.
  13. Дядюра Г. Сучасний підхід до аналізу пізнавальної метафори. *Гуманітарний вісник*. 2007. Число 3. С. 86-89.
  14. Ємець О. В. Концептуальні метафори у художніх і газетних текстах. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства: Збірник праць та доповідей*. Хмельницький: ХНУ, 2005. С. 84-86.
  15. Єфімов Л. П. Стилiстика англiйської мови: дискурсивний Аналіз / Л. П. Єфімов, О. А. Ясінецька. Вінниця: Нова книга, 2004. 240 с.
  16. Іванченко М. Ю. Особливості відтворення метафор фінансової неспроможності в українських перекладах. *Науковий вісник Херсон. нац. ун-ту*. 2017. Вип. 3. С. 30-34.
  17. Ігнатєва С. В. Основні прийоми перекладу тропів в оповіданнях Кейт Шопен. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства: Збірник праць та доповідей*. Хмельницький: ХНУ, 2005. С. 151-152.
  18. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова Книга, 2004. 576 с.
  19. Климанська Л. Потенціал метафори в політиці вирішення соціальних проблем. *Науковий вісник Ужгород. ун.-ту*. 2010. Вип. 14. С. 18-24.
  20. Коваль О. Й. Використання метафор в юриспруденції. <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/545/1/19.pdf>

21. Корнєва З. М. Метафорика англомовного наукового дискурсу та її відтворення засобами української мови. *Актуальні питання філології*. 2012. № 3. С. 12-17.
22. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця : Нова Книга, 2016. 448 с.
23. Котковець А. Л. Специфіка відтворення багатокomпонентних метафоричних термінів. *Наукові записки. Серія "Філологічна". Острог: Видавництво Національного університету "Острозька академія"*. 2012. Вип. 25. С. 65-67.
24. Крайняк Л. К. Економічний дискурс як детермінована перекладацької стратегії. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2022. № 54. С. 204-207.
25. Ктитарова Н. К., Воронова З. Ю. Навчальний посібник з дисципліни «Теорія перекладу» (Вступ до перекладознавства. Загальна теорія перекладу. Лексико-граматичні проблеми перекладу) для студентів спеціальності 7.030507 «Переклад». Дніпродзержинськ, 2013. 323 с.
26. Кухаренко В. А. Практикум зі стилістики англійської мови. Вінниця: Нова книга, 2013. 160 с.
27. Кушнір О. Метафоричність прислів'їв та приказок. *Вісник Львівського університету*. 2007. № 14. С. 143-149.
28. Лозова О. Ю. Когнітивна метафора руху в англійській ідіоматиці. *Англістика та американістика*. 2012. № 9. С. 17-19.
29. Мацько Л. І. Стилiстика української мови / Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. К.: Вища школа, 2015. 462 с.
30. Овсієнко А. С. Метафора в сучасному мовознавстві: тлумачення та класифікація. *Науковий вісник Міжнарод. гуман. ун.-ту*. 2018. № 32. Том 3. С. 105-110.
31. Овчаренко Н. М. Метафора в античні часи та середньовіччя: успіхи та проблеми інтерпретації. *Вісник ХНУ ім. Каразіна*. 2019. № 60. С. 59-64.

32. Одинецька Л. В. Роль метафори в засобах масової інформації. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/13506/Odynetska%20L..PDF?sequence=1>
33. Пемпусь Т. С. Метафора: теоретико-літературний аспект. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/1072/1/06ptstla.pdf>
34. Працьовита Н. Метафора як засіб кодування лінгвістичних концептів (на текстодискурсній базі роману «Прощавай, зброе» Ернеста Хемінгуея). *Вісник Львівського університету*. 2008. № 15. С. 49-55.
35. Пушкар Т. М., Мишаковська Л. О. Метафора та її переклад у політичному дискурсі. *Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу: Збірник наукових праць / За заг. ред. М.В. Полховської, Н.Д. Борисенко, І.В. Іевітіс*. Житомир, 2021. С. 94-96.
36. Седляр А. В. Засоби відтворення політичної метафори при перекладі промов українських політиків французькою мовою. URL: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.09.21.html>
37. Спіжавка Н. Конвенціональні метафори емоційного концепту ГНІВ (на матеріалі сучасного англомовного художнього дискурсу). URL: http://www.chnu.edu.ua/res/chnu.edu.ua/period_vudannia/web13/pdf/2011_2/Nina_Spizhavka.pdf
38. Стретович Т. Метафора як засіб пізнання дійсності. *Філософія мови та нові тенденції в перекладознавстві й лінгвістиці: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ: Вид. центр НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2017. С. 10-13.
39. Стретович Т. П. Класифікаційне розмаїття видів метафор. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. С. 232-239. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/404010.pdf>

40. Чубай В. І. Семантико-стилістичні особливості перекладу фразеологічних одиниць економічного дискурсу ділової англійської мови. *Науковий вісник Херсон. держ. ун.-ту.* 2020. Вип. 2. С. 149-156.
41. Шахновська І., Федорів Л. Відтворення англійських метафор на позначення емоцій українською (на матеріалі роману М. Мітчелл «Звіяні вітром»). *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2020. Вип. 30. Том 3. С. 170-174.
42. Шиманович Г. М. Метафора як когнітивний механізм номінації та її роль у мовній картині світу. URL:
<http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/54447/09-Shimanowich.pdf?sequence=1>
43. Юрчак К. О., Артеменко Ю. О. Метафори у промовах Вінстона Черчилля в російськомовному перекладі: лінгвокогнітивний аспект. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика.* 2021. № 5. Ч. 1. С. 267-272.
44. Ясинецька О. А. Різні параметри концептуалізації і тлумачення метафор у західному мовознавстві. *Translation Studies.* 2016. 17 с. URL:
https://www.researchgate.net/publication/350062934_Rizni_parametri_konceptualizacii_i_tlumacenna_metafor_u_zahidnomu_movozn
45. Andreichuk N. I., Babeliuk O. A. Contrastive lexicology of English and Ukrainian languages: theory and practice: textbook. Kherson: Publishing House “Helvetica”, 2019. 236 с.
46. Brandes M. P., Provotorov V.I. Pretranslation text analysis (for institutes and faculties of foreign languages). К.: 2001. 235 р.
47. Camerer C. F. Behavioral Economics: Past, Present, Future. Department of Social and Decision Sciences, Carnegie-Mellon University, 2005. P. 91.
48. Dmytruk L. A. Peculiarities of metaphor rendering in the process of literary translation. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика.* 2021. Том 32 (71). С. 12-16.

49. Dorries M. Language as a tool in the Sciences. Dorries M. Experimenting in tongues: *Studies in science and language*. Stanford: Stanford University Press, 2002. P. 1-20.
50. Dvorak P. Translating metaphors within political discourse: The case of EU: Master's diploma thesis. Brno, 2011. 76 p.
51. Gibbs R. W. Psycholinguistics studies on the conceptual basis of idiomaticity. *Cognitive Linguistics*. 2019. № 1-4 pp. 417-462.
52. Johnson M. *The Body in the Mind: the Bodily Basis of Meaning, Reason and Imagination*. Chicago: University of Chicago Press, 2015. 347 p.
53. Lakoff1 G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press, 2017. 193 p.
54. Lakoff2 G. The Contemporary Theory of Metaphor. *Metaphor and Thought*. Ortony, Andrew (ed.). Cambridge University Press, 1993. P. 202-251.
55. Leezenberg M. M. Context of metaphor: semantic and contextual aspects of figurative language interpretation. Amsterdam: Institute for Logic? Language and Computation, Universitet von Amsterdam, 2015. P. 127.
56. Longman Dictionary of Contemporary English / [ed. L. Alexander]. M., 2019. 1669 p.
57. Newmark P. The Translation of Metaphor. *Babel*, 2017. vol. 26. № 2. 198 p.
58. Newmark P. *Approaches to Translation*. Oxford : Pergamon Press, 2017. 200 p.
59. Nida E. *The Theory and Practice of Translation*. Brill, 2015. 218 p.
60. Robinson D. *What is Translation? Centrifugal Theories, Critical Interventions*. Kent and London: The Kent State University Press, 2017. 219 p.
61. Sage J. C. *Practical Course in Terminology Processing*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2019. 264 p.
62. Serle J. R. *Metaphor. Pragmatics*. Oxford University Press. N. J. : Oxford, 1991. p. 519-539.

63. Sweetser E. From Etymology to Pragmatics: The Mind-as-Body Metaphor in Semantic Structure and Semantic Change. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. 567 p.
64. Zhamardiy V., Shkola O., Denysovets I., Broslavska H., Kononets N. Translation Analysis of Ways of Financial and Economic Discourse English Terms Reproduction in Ukrainian. ALR Journal. 2021. 5(8). Pp. 80-86.
65. Zhulavskaya O. O. Translation special features of metaphoric expressions in modern English political discourse. «Філологічні трактати». 2018. Том 10. № 2. С. 48-53.
66. Zinken J. Metaphors, stereotypes, and the linguistic picture of the world: Impulses from the Ethnolinguistic School of Lublin. URL: <https://d-nb.info/1135961115/34>
67. Wakefield H. The Advanced Learner's Dictionary of Current English / H. Wakefield, E. Gatenby, A. Hornby. Ldn., 2009. 988 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. (DT) – The Daily Texan. Sept. 26, 2021. P. 5-10.
2. (HC) – Houston Chronicle. June 29, 2022. P. 2-7.
3. (CSM) – The Christian Science Monitor. Feb. 2, 2022. P. 7-16.
4. (UT) – USA Today. Jan. 2, 2023. P. 1-19.
5. (USC) – Ukraine, Senegal to intensify cooperation in agriculture: URL: <https://www.ukrinform.net/rubric-economy/3649697-ukraine-senegal-to-intensify-cooperation-in-agriculture.html>
6. (PMS) – PM Shmyhal, U.S. Deputy Secretary of State Sherman discuss energy infrastructure restoration, financial aid: URL: <https://www.ukrinform.net/rubric-economy/3653812-pm-shmyhal-us-deputy-secretary-of-state-sherman-discuss-energy-infrastruc>

7. (SSC) – Six ships carrying grain leave Ukrainian ports over past two days: URL: <https://www.ukrinform.net/rubric-economy/3653602-six-ships-carrying-grain-leave-ukrainian-ports-over-past-two-days.html>
8. (ORI) – Operator reports increased power shortage in energy system: URL: <https://www.ukrinform.net/rubric-economy/3653468-operator-reports-increased-power-shortage-in-energy-system.html>
9. (URT) – Ukraine to receive first tranche of EUR18B assistance from EU as early as this week: URL: <https://www.ukrinform.net/rubric-economy/3653461-ukraine-to-receive-first-tranche-of-eur18b-assistance-from-eu-as-early-as-th>
10. (LDE) – Large deficit of energy in Ukraine after Russian attack – YASNO: URL: <https://www.ukrinform.net/rubric-economy/3653162-large-deficit-of-energy-in-ukraine-after-russian-attack-yasno.html>
11. (AJM) – Ambassador: Japan may play key role in reconstruction of Ukraine: URL: <https://www.ukrinform.net/rubric-economy/3652803-ambassador-japan-may-play-key-role-in-reconstruction-of-ukraine.html>
12. (IDG) – IAEA director general to hold talks in Kyiv: URL: <https://www.ukrinform.net/rubric-economy/3652480-iaea-director-general-to-hold-talks-in-kyiv.html>
13. (ZEN) – Zelensky enacts NSDC decision on energy security: <https://www.ukrinform.net/rubric-economy/3652116-zelensky-enacts-nsdc-decision-on-energy-security.html>
14. (UGP) – Ukraine, Ghana plan to set up logistics hub for foodstuffs: URL: <https://www.ukrinform.net/rubric-economy/3651923-ukraine-ghana-plan-to-set-up-logistics-hub-for-foodstuffs.html>
15. (IPU) – Italy preparing Ukraine restoration conference: URL: <https://www.ukrinform.net/rubric-economy/3651606-italy-preparing-ukraine-restoration-conference.html>

16. (GID) – Globalization Isn't Dead. But It's Changing. URL: https://www.wsj.com/articles/globalization-changing-markets-trade-11673627929?mod=economy_lead_story
17. (GUS) – Global Unemployment to Steady Despite Economic Slowdown, Says International Labour Organization: URL: <https://www.wsj.com/articles/global-unemployment-to-steady-despite-economic-slowdown-says-international-labour-organization>
18. (IWU) – IMF Warns Unraveling Economic Ties Could Shrink Global Output: URL: https://www.wsj.com/articles/imf-warns-unraveling-economic-ties-could-shrink-global-output-11673830160?mod=economy_lead
19. (BNE) BBC News. Business. New Economy: URL: <https://www.bbc.com/news/business-45489065>
20. (BBE) BBC News. Business. Economy: URL: <https://www.bbc.com/news/business/economy>
21. (BNU) BBC News. Україна: URL: <https://www.bbc.com/ukrainian>

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

ЛО – лексична одиниця

МС – метафора-словосполучення

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця 1.1.1

Традиційний підхід щодо визначення метафори

Складник	Тлумачення
1. tenor	tenor є предметом чи явищем, що використовується для вираження поняття, про який створений образ
2. vehicle	vehicle є предметом чи явищем, що залучається для зіставлення
3. ground	ground є ознакою чи низкою ознак, на підставі яких здійснюється порівняння

Додаток Б

Частотність використання способу перекладу залежно від виду метафори

Вид метафори	Спосіб перекладу	Відсоткова частка %
Дієслівна метафора	Калькування	13
	Функціональний аналог	12
	Еквівалент	4
	Заміна	4
	Додавання	3
	Описовий переклад	3
	Вилучення	3
Атрибутивна метафора	Конкретизація	1
	Калькування	8
	Еквівалент	4
	Заміна	4
	Функціональний аналог	2
Двочленна субстантивна метафора	Вилучення	1
	Калькування	6
	Функціональний аналог	5
	Еквівалент	4
	Вилучення	1
Субстантивна метафора з генітивними конструкціями	Додавання	1
	Описовий переклад	1
	Функціональний аналог	6

	Калькування	4
	Еквівалент	3
	Транскодування	2
Тричленна субстантивна метафора	Функціональний аналог	2
	Заміна	1
Комбінована субстантивно-атрибутивна метафора	Заміна	1
	Цілісне перетворення	1

SUMMARY

It is well known that metaphor is one of the tropes that is widely used and consists in using a word to denote a certain class of objects to characterize an object of another class. Therefore, in a broad sense, the concept of “metaphor” is applied to the use of words in an indirect sense. Many scientific works have been written about metaphor. Attempts were made by domestic and foreign linguists to create various theories of metaphorical units (H.Ortega-y-Gasset, M.Black, J.Searle, J.Lakoff, M.Johnson, V.N.Telia, and others). In translation studies, such scientists as O.V.Yemets, O.Yu.Dubenko etc. dealt with the relevant issue. However, certain aspects remain outside the attention of scientists.

The **topicality** of the work lies in the growing interest of many linguists and translation theorists and practitioners in the peculiarities of the reproduction of metaphorical phrases in economic discourse in English-Ukrainian translation.

The **goal** of the research is to characterize the variety of metaphorical phrases in English-language economic texts and to identify the most common ways of their rendering in Ukrainian translations.

To achieve the set goal, the following **objectives** are solved in the work: to investigate the problems of defining metaphor in domestic and foreign linguistics and translation studies; to analyze the techniques of metaphorization and the functions of metaphor in the aspect of translation studies; to consider the structural and semantic features of metaphors and their influence on methods and techniques of translation; to analyze the peculiarities of the translation of economic discourse in general and publicistic texts in particular; to investigate ways of conveying metaphorical units on the material of economic texts; to investigate the specifics of an adequate translation of metaphors into the Ukrainian language.

The **object** of the research is English-language metaphorical phrases.

The **subject** of the research is some ways of reproducing metaphorical phrases in economic discourse in English-Ukrainian translation.

The **research material** are English-language economic publicistic texts of various periodical printed and Internet publications.

The **academic novelty** of the work lies in the fact that for the first time an attempt was made to investigate the variety of metaphors in English economic texts and the ways of their reproduction in Ukrainian translations, and the frequency of using certain translation approaches to the translation of certain types of metaphors was determined.

The purpose and objectives of the research led to the use of the following **research methods**: comparative, descriptive, frequent, translational analysis.

The analysis of the studied material showed that quite common methods of translation of economic literature of various genres are such as addition, omission, metonymic substitutions (semantic translation, modulation), compensation, descriptive translation, etc. If the expressive function of the text of the economic sphere is decisive, then the translator should ensure the adequacy of its impact on the recipient of the target text. In other words, it is necessary to strive to convey both the content and the figurative form of the communicated information. If it is impossible to convey the linguistic form of the source text, it is necessary to resort to stylistic adaptation and compensation. Therefore, we can single out such a feature of the strategy of translating an economic discourse text as the translator's reproduction of the original model of knowledge based on the interpretation of the economic concept of specific knowledge in the source text.